

**International Discussions on
Indigenous People and India**
ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଭାରତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ
ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଲୋଚନା

T. C. James

ଟି.ସି.ଜେମ୍ସ୍

Discussion Paper # 272

ଆର.ଆଇ.ଏମ୍-ନିବନ୍ଧ RIS-DP#୨୭୨

RIS

Research and Information System
for Developing Countries

विकासशील देशों की अनुसंधान एवं सूचना प्रणाली

ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଭାରତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଲୋଚନା

ଟି.ସି.ଜେମ୍ସ

ଆର.ଆଇ.ଏସ-ନଥିପତ୍ତ RIS-DP# ୨୭୨

ଜାନୁଆରୀ - ୨୦୨୨

RIS

Research and Information System
for Developing Countries

विकासशील देशों की अनुसंधान एवं सूचना प्रणाली

କ୍ଲୋର IV-ବି, ୪ର୍ଥ ମହଲା, ଭାରତ ଆବାସ କେନ୍ଦ୍ର,
ଲୋଧିଚୋଡ଼ି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-୧୧୦୦୦୩ (ଭାରତ)
ଫୋନ ନଂ-+୯୧-୧୧-୨୪୬୮ ୨୧୭୭/୨୧୮୦
ଫ୍ୟାକ୍- +୯୧-୧୧-୨୪୬୮ ୨୧୭୩ / ୭୪
ଇମେଲ-dgoffice@ris.org.in

ଆରଆଇଏସ (RIS)ଆଲୋଚନାର ନଥିପତ୍ତରେ ସଂଗ୍ରହ କାଢି ନିୟମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ଆଧାରିତ ପ୍ରାଥମିକ ଗବେଷଣାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏଥି ସମ୍ବନ୍ଧିତ ମତାମତ ବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ତଥ୍ୟ ନିମ୍ନ ଇମେଲ ଯୋଗେ ପଠାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ । dgoffice@ris.org.in / RIS ଆଲୋଚନାର କାଗଜପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ www.ris.org.in ରେ ଉପଲବ୍ଧ ।

ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଭାରତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ ଆଲୋଚନା

ଡି.ସି.ଜେମ୍ସ

ସାରାଂଶ : ଜୈବିକ ଗବେଷଣାର ସତତ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜନଜାତି ଭଳି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ସବୁବେଳେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନିର୍ବହନ କରିଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବା, ଜୈବିକ ଗବେଷଣାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ଓ ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମଞ୍ଚରେ ନିଜର ମତ ଉପସ୍ଥାପନ କରି ଆସିଛି । ହେଲେ ଏହି ସମାନ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଯେତେବେଳେ ବାହ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଉଦ୍ଧାପିତ ହୁଏ, ଭାରତ ସେତେବେଳେ ଅଧିକ ସକାର ହୋଇଉଠେ । ଭାରତର ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର ନେଇ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘର ଘୋଷଣା-୨୦୦୭ରେ ଭାରତର ଆରକ୍ଷଣ ଓ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଙ୍ଗଠନ ୧୯୮୯ର ମୂଳଅଧିବାସୀ ଓ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କ ସମ୍ବଳନା ଏହାକୁ ଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥା ଓ ନୀତି ନିୟମର ଅଣଅନୁସମର୍ଥନରେ ଆଲୋଚନାର ପରିସରକୁ ଆଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏହି ଦକ୍ଷାବେଳଟି ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବୁଝାମଣାରେ ‘ମୂଳନିବାସୀ ବା ଦେଶଜଲୋକ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ନେଇ ଚର୍ଚ୍ଚନା କରିଛି ଏବଂ ଭାରତର ଏଥିସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଓ ଘରୋଇ ଆଲୋଚନାକୁ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଆଣିଛି । ଭାରତର ଜନଗଣନା ତଥ୍ୟ, ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଓ ବିଧାନସଭାର ଚର୍ଚ୍ଚା, ତଥା ଫାଇଲ ରେକର୍ଡ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ‘ଇଣ୍ଡିଜେନସ’ ଶବ୍ଦର ମୂଳକୁ ଯାଇଛି । ଭାରତର ଗିରିଜନ ବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଲୋକମାନଙ୍କର ବିକାଶର ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ଏହି ଦକ୍ଷାବେଳରେ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ଆଲୋଚିତ ।

ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ବିନ୍ଦୁ (କି ଓଡ଼ିଆ)- ଆଦିବାସୀ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ଅଧିକାର, ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ ।

ପ୍ରସ୍ତାବନା

ଦି ଇଣ୍ଡିଜେନସନାଲ ଓ୍ୱାର୍କ ଗ୍ରୁପ ଫର ଇଣ୍ଡିଜେନସ ଆଫାୟାର୍ସ (IWGIA) ତା’ର ଡ୍ରେସାଲଟରେ ଗୋଟିଏ ମତାମତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲା- “ଭାରତ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର ନେଇ ଜାତିସଂଘର ଘୋଷଣାପତ୍ରରେ ଏହି ସର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଭୋଟ ଦେଇଥିଲା ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରଠାରୁ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ହେଉଛନ୍ତି ଏଠାକାର ମୂଳନିବାସୀ ।”^(୧)

RIS ର ଅତିଥି ସାଥୀଙ୍କ ଏହି ଦକ୍ଷାବେଳଟି ଆରମ୍ଭରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରଫେସର ତତ୍ତ୍ୱବେଦୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ ନ ହୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରି ନଥାଆନ୍ତା । ପ୍ରଥମ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା, ତାଙ୍କ ସୁଚିତ ମତାମତରୁ ବହୁତ ଲାଭ ହୋଇଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ହର୍ଷ ଚୌହାନ, ଯେ କି ଜାତୀୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ସଂସ୍ଥାନର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଟନ୍ତି; ସେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ପୁଣ୍ୟାନ୍ତରୁ ଆଲୋଚନା କରି ଅନେକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ଲେଖକ ଏ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଟେ ।

ଉଚ୍ଚ ଘୋଷଣାପତ୍ରଟି ଦେଶର କିଛି ଅଞ୍ଚଳର ବଞ୍ଚିତ ଲୋକଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁନଥିବାରୁ ଭାରତର ମତ ନେଇ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏହି ଅସହମତି ଯେ ଭାରତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଏହା ଏକ ଭୁଲ ବୁଝାମଣା

ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଦସ୍ତାବେଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଭାରତର ଏହି ସତର୍କ ବାଣୀକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁକ୍ଷଣ କରିବା । ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମଞ୍ଚରେ ଭାରତ ସବୁବେଳେ ଜୈବ ବିବିଧତା, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ, ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର, ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପଦର ଅଧିକାର ଆଦି ବିଷୟ ନେଇ ମୁଖ୍ୟ ଓ ସକାରାତ୍ମକ ଭୂମିକା ନିର୍ବହନ କରିଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଜନତା ତଥା ସମୁଦାୟଙ୍କ ଅଧିକାର ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନ୍ୟାୟିକ ନିୟମାବଳିର ଲିଖନ ପାଇଁ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଆସିଛି । ଭାରତ ସେହି ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ, ଯେ କି ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧାର ବିକାଶ କରିଛି ଓ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକ ସମ୍ବଳର ବିକାଶ ତଥା ସେଥିରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଯତ୍ନଶୀଳ ହୋଇଛି । ଏପରିକି ଜୈବ ବିବିଧତା ସମ୍ମିଳନୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ଆଧାରିତ ତଥ୍ୟାନୁଯାୟୀ (ଚତୁର୍ବେଦୀ : ୨୦୦୭) । ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ଆରମ୍ଭିତ ସମୟ (RIS) ଭଳି ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନରେ ଓ ତାଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା^(୧) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପାଇଁ ବେଶ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇଛି । ବୈଶ୍ୱିକ ମାନବାଧିକାରର ଘୋଷଣାନାମା (Universal Declaration of Human Rights) ୧୯୫୭ରେ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ହସ୍ତାକ୍ଷରକର୍ତ୍ତା ଭାବେ ରହି ଆସିଛି । ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଘଟଣାରେ ଭାରତର ଯୁକ୍ତି ସବୁବେଳେ ଏହାର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଆଦର୍ଶ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏବଂ ଏଥିରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବେ ବିଶାଳ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରହି ଆସିଛି ।

ମାନବାଧିକାର ନେଇ ଆଲୋଚନା ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତାପିତ ହୁଏ ଯେ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ଐତିହାସିକ ସ୍ତରରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ବାସ୍ତବରେ କ’ଣ କୁହାଯିବ ? ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ବା ‘ଦେଶଜଲୋକ’କୁ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ (UN) ର କାଗଜପତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ତାହାର ରଜନୈତିକ ଘୋଷଣାନାମାରେ ଡ୍ଵାଇଟ୍ ସମିତ ଅନ୍ ସର୍ବତ୍ତେନେବଳ ତେଭଲପମେଣ୍ଟ ୨୦୦୨(୩) ରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା, ଯଦିଓ ମୂଳନିବାସୀ ବା ଦେଶଜଲୋକ ନେଇ ଜାତିସଂଘର ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ୧୯୮୨ ମସିହାରୁ ସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଥିଲା, ପିଚରସ୍ ଓ ମିକା (୨୦୧୭)ଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ‘ଏୟାବର୍ଡ୍ ତର୍କର ବିଷୟ’ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି; ତାହା ପୁଣି ଜାତିସଂଘର ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ରରେ ।^(୪) ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟ, ଯାହା ଜାତିସଂଘରୁ ପ୍ରକାଶିତ, ସେଥିରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ୧୭୩୫ର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଯଦିଓ ସବୁଥିରେ ‘ଜନତା’ ବା ଲୋକଙ୍କ^(୫) ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଯାଉ ନାହିଁ । ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ୍’ ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଶାନ୍ତିକ ସଙ୍କେତର ଅର୍ଥ ବା କହିବାର ଶୈଳୀ ନେଇ ବା ଭାବ ପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ ନେଇ ବୁଝାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଶବ୍ଦଟିର ଡିକ୍ସିନାରୀ ଅର୍ଥ ହେଉଛି, “କୌଣସିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଭାବେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବା ଦେଖା ଦେଇଥିବା ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ଆମକୁ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗକୁ^(୬) ନେଇଯାଏ । ଏହି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଲାଟିନ ଶବ୍ଦ ଇଣ୍ଡିଜେନରୁ ହୋଇଛି, ଯାହାର ଅର୍ଥ ‘ଏଭରି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା’ (ପିଲାଭ : ୨୦୧୪) । ଏହା ସଦୃଶ ଶବ୍ଦ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନ୍’ କିମ୍ବା ଦେଖିଲେ ଆମେ କ୍ଷୋଡ଼ଗ ଶତାବ୍ଦୀର^(୭) ଶେଷାର୍ଦ୍ଧକୁ ଚାଲିଯିବା, ସାର ଥମାସ୍ ବ୍ରାଉନ ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟୋଦ୍ଧିଆ ୧୭୪୬ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ଏପିଡେମିକାରେ ଆମେରିକାର ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ କହିବାକୁ ଯାଇ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଯଦିଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ସେଠାରେ ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିଗ୍ରୋମାନେ ସ୍ଵେନାୟମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ହେଲେ ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକାରୁ ଅଣାଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହା କଲମସଙ୍କ ଆବିଷ୍କାର ପରଠାରୁ । ଏଣୁ ସେମାନେ ସେଠାରେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ବା ପ୍ରକୃତ ଆମେରିକାର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ^(୮) ନୁହଁନ୍ତି ।

ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ଜରୁରୀ

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ବିଶେଷକରି ମେକ୍ସିକୋ ଆନ୍ଦୋଳନ (୧୯୧୦-୧୯୨୦)ରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟିର ବ୍ୟାପକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକି ଲୋକମାନଙ୍କର ଔପନିବେଶିକ ମାନସିକତାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା; ବିଶେଷକରି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ଦମନ କରିଥିଲେ ବା ଯାହାର ଜମିକୁ ସେମାନେ ପ୍ରବଳ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରା ବା ହିଂସା ଓ ଅସ୍ତ୍ରର ଭୟ ଦେଖାଇ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣା ଉତ୍ତର ଆମେରିକା, ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ ଆଦି ସବୁଠାରେ ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଠି ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମୂଳଭୂମିରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଭଳି କିଛି ଅଧିବାସୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିସରରେ ରହିଥିଲେ ଓ କିଛି ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଭଳି ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷମତାକୁ ଦୂରରେ ଥିଲେ, ଯଦିଓ ସେହି ମାଷ୍ଟିଜୋ (ସ୍ୱେନ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗାଳର ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର)ଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଔପନିବେଶବାଦର କ୍ଷମତାରେ^(୧) ଥିବା ଅଞ୍ଚଳର ଇତିହାସ ଏପରି ଥିଲା ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ତାଙ୍କ ମତାମତ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ, ହେଲେ ପରେ ପରେ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଯେଠି ଯୁରୋପୀୟ ଅନୁପ୍ରବେଶ ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ନିଜସ୍ୱ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପ୍ରଥା ରହିଥିଲା ବୋଲି ଏବଂ ସେଠାକାର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ବା ମୂଳଅଧିବାସୀ କୁହାଯିବ । (ବେଟେଲ-୧୯୯୮) ଏଭଳି ଇତିହାସର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଳପୋଛ ବା ବିସ୍ମୃତି ଭାରତ ତଥା ଏସିଆର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଭଳି ଔପନିବେଶକମାନଙ୍କର କ୍ଷମତାରେ ଥିବା ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସେତେଦା ବହୁଳ ଭାବେ ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱଭାବିକ ରଙ୍ଗ (କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସନ) ଆବୌ ବଦଳି ନଥାଏ; ଯାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରତିନିଧି ଜାତିସଂଘର ଜେନେରାଲ ଆସ୍ୱେମ୍ପୁରେ କହିଥିଲେ- ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ଔପନିବେଶବାଦ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହିଥିଲା ।^(୨) ସେଠାରେ ଏଭଳି ଗଣହତ୍ୟା ବା ବହୁଳ ଅନୁପ୍ରବେଶ ହୋଇନାହିଁ, ଯାହା ମୂଳ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କୁ ସେଠାକାର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁରେ ପରିଣତ କରିଛି । ସେହିପରି ସେଠାକାର ଜନସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ (ଇଣ୍ଡିଜିନସ ବା ନନ୍-ଇଣ୍ଡିଜିନସ) ମୂଳନିବାସୀ, ଅଣମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି କିଛି ଭିନ୍ନତା ନାହିଁ । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ଯେଣୁ ଏକଥା କେବଳ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ଶିକ୍ଷିତ ସମୂହ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାକୁ ଏସୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଇତିହାସରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଉଛି । ବାସ୍ତବରେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶ, ଯେଉଁଠି ପରିଶେଷରେ ଉପନିବେଶକମାନେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଏହି କଥାବାର୍ତ୍ତା ସମୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଣଦେଖାର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି, ଯେବେଠାରୁ ଆମେରିକା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ଯେଉଁଠାରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଲୋକ ସେଠାକାର ଦେଶୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ହୋଇଗଲେ ସେମାନେ ଉପନିବେଶକଙ୍କ ଠାରୁ ରାଜନୈତିକ ଓ କ୍ଷମତା ହାସଲ କଲେ । ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷେ ଏହା ଯୁରୋପୀୟଙ୍କ ହାତରୁ ଆଞ୍ଚଳିକ ଲୋକଙ୍କ ହାତକୁ କ୍ଷମତାର ଏକ ହସ୍ତାନ୍ତର ଥିଲା, ମାତ୍ର ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ ଓ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଭୂମିରେ ଉପନିବେଶବାଦ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସହ ସେହି ଏକ ଦୌଡ଼ରେ ରହିଲେ । ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ସେହି ଭୌଗୋଳିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସହ ବନ୍ଧନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭଳି କିଛି ଆଫ୍ରିକୀୟ ଦେଶରେ ଯେଉଁଠି ଉପନିବେଶକମାନେ ସେଠାରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ରହିଯାଇଥିଲେ, ସେଠାରେ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଚଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ବା ଦମନ କରିଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ଭଳି ବହୁଳ ବିତାଡ଼ନ ହେବାର କୌଣସି ଉଦାହରଣ ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବ୍ରିଟିସମାନେ ୧୯୩୪ ପରଠାରୁ ସେଠାରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ସରକାର ଗଠନ ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । କୃଷକମାନେ ଆଫ୍ରିକୀୟ (ଯେଉଁମାନେ କି ସେଠାକାର ମୂଳ / ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଆଫ୍ରିକାର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଭାଗ) ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରଙ୍ଗଭେଦ ଜନିତ ବିଦ୍ରୋହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ

୧୯୯୪ ମସିହାରେ ସେମାନେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହି ମୁଳନିବାସୀ ବା ଦେଶଜଲୋକଙ୍କ ସମସ୍ୟା ପ୍ରଥମରୁ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଏବଂ ଏହା ସେହିଠାରେ ହିଁ ମୌଳିକ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଉପନିବେଶବାଦ ସମୟରେ ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ସହ କ୍ଷମତାକୁ ବଞ୍ଚନ କରାଯାଇନଥାଏ । ହେଲେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶ କଥା ଅଲଗା । ଏଠି ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭାଜନ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ଭଳି ମୁଳନିବାସୀ ଓ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ନିବାସୀ ଆଦି ଶବ୍ଦ ଆଦୌ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ । ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ପୃଥକ ଭାବେ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବା ମୁଳନିବାସୀ କହିବାର ଅର୍ଥ ଏଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏଠାକାର ମୁଳନିବାସୀ ନୁହଁନ୍ତି ଅଥବା ସେମାନେ ବିଦେଶରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଭାରତ ପାଇଁ ଏହି ଶବ୍ଦ ଆଦୌ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଜାତିସଂଘର ଆଲୋଚନାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ଭାରତର ସବୁ ନାଗରିକ ହେଉଛନ୍ତି ଏ ଦେଶର ମୁଳନିବାସୀ ।

ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମଞ୍ଚରେ ଭାରତ

୨୦୦୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ମିଳିତ ଜାତିସଂଘର ସାଧାରଣ ସଭାର ୧୦୭ତମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଠକରେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଳନିବାସୀ / ଦେଶଜଲୋକଙ୍କର ଅଧିକାର ନେଇ ଏକ ଘୋଷଣାନାମା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା; ଯାହା ଏକ (Non-binding) ଅଣବାଧକାରୀ ସଂକଳ୍ପ ଥିଲା । ସେଠାରେ ୧୪୩ଟି ଦେଶ ଏହା ସପକ୍ଷରେ ମତଦାନ କରିଥିବା ବେଳେ ମାତ୍ର ୪ଟି ଦେଶ (ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, କ୍ୟୁବା, ଆଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିୟୁଜିଲାଣ୍ଡ) ଏହା ବିପକ୍ଷରେ ମତଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୧ଟି ଦେଶ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଭାରତର ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶ ବାଂଲାଦେଶ, ଭୁଟାନ ଏହି ଅନୁପସ୍ଥିତ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଯଦିଓ ଭାରତ ସେହି ସଂକଳ୍ପର ସପକ୍ଷରେ ମତଦାନ କରିଥିଲା, ହେଲେ ଶ୍ରୀ ଅଜୟ ମାଲହୋତ୍ରା ଯିଏ କି ଜାତିସଂଘରେ ଭାରତର ପ୍ରତିନିଧି ସେ ଭାରତର ସ୍ଥିତି ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ମତବ୍ୟ ରଖି କେଉଁମାନେ ସବୁ ଭାରତର ମୁଳନିବାସୀ ବା ଦେଶଜଲୋକ କହିଥିଲେ-

“ଯେତେବେଳେ ଘୋଷଣାନାମାରେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ବା ମୁଳଅଧିବାସୀ କେଉଁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ କିଛି କୁହାଯାଇ ନାହିଁ ସେଠି ମୁଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର କଥା କହିବା ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଜନତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅଟେ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଆଦିମକାଳରୁ ଦେଶରେ ବସବାସ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଜନସଂଖ୍ୟା ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତିତ ହୋଇଯାଇଛି ବା ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଦଖଲ ସମୟରେ ବା ଔପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ସମୟରେବା ରାଜ୍ୟ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ ନ୍ୟାୟିକ ଅଧିକାର ନ ପାଇ ସୀମିତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେମାନେ ତାଙ୍କର କିଛିକାଂକ୍ଷା ଅଥବା ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍ଥାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି । (୧୩)”

ଭାରତ ଉକ୍ତ ସଂକଳ୍ପର ଆଦୁନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଇ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବା ବେଳେ ଉକ୍ତ ଘଟଣାରେ ତାହାର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ କହିଥିଲେ “ଆଦୁନିର୍ଣ୍ଣୟର ଅଧିକାର ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଏହା ଭାରତର ରୁଝାମଣା ଯେ ଆଦୁନିର୍ଣ୍ଣୟର ଅଧିକାର କେବଳ ସେହି ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଲାଗୁ ହୁଏ, ଯେଉଁମାନେ ବିଦେଶୀ ଆଧିପତ୍ୟ ଅଧୀନରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି କଥାଟି ସାର୍ବଭୌମ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ବା କିଛି ଜନସମୂହ ବା ଦେଶ ପାଇଁ ଲାଗୁ ହୋଇ ନଥାଏ, ବିଶେଷକରି ଯେଉଁଠୁ ଜାତୀୟ ସଂହତିର ବାସ୍ତା ଆସେ । ଘୋଷଣାଟିରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ ଆଦୁନିର୍ଣ୍ଣୟର ଅଧିକାର ମୁଳ ବାସିନ୍ଦା / ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରେ, ଯାହାର ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ହେବାର ଅଧିକାର ଅଛି ବା ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନୀୟ ବା ଆତ୍ମାନ୍ତରୀଣ ମାମଲାରେ ନିଜର ସରକାର ଗଠନ କରିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି, ଅଥବା ତାଙ୍କ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଆର୍ଥିକ ଯୋଗାଣ ନେଇ ଅଧିକାର ଅଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଧାରା ୪୬ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ସୂଚାଇ ଦେଇଛି ଯେ ଘୋଷଣାପତ୍ରରେ ଏମିତି କୌଣସି ବିଷୟ ନାହିଁ; ଯାହା ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ, ଜନତା, ସମୂହ ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର ସ୍ଥାନରେ ରଖାଯାଇପାରିବ ଅଥବା କୌଣସି

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରଖିବା ବା ନୀତି ନିୟମ ବିରୋଧରେ କିଛି କରିବ । ଏହି କଥାର ଆଧାରରେ ଭାରତ ଉଚ୍ଚ ଘୋଷଣା ନାମର ^(୧୪) ସପକ୍ଷରେ ମତଦାନ କରିଥିଲା ।

ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମୀନଙ୍କର ଏହି ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ୧୯୫୭ (Xaxa : 3590)ର ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଙ୍ଗଠନ (ILO)ର ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କର ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଜନଜାତି, ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଲୋକଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଏକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୁରୁତ୍ୱରୋପ କରାଯାଇଥିଲା- (ସମ୍ମିଳନୀ ନଂ- ୧୦୭) । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଭାରତ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ଶବ୍ଦ ନେଇ ଚେତାବନୀ (ସତର୍କ ବାଣୀ) ଶୁଣାଇଥିଲା, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଶବ୍ଦ ସହ ଅଧିକାର, ସଶକ୍ତିକରଣ ତଥା ତାଙ୍କ ଉପରେ ଧ୍ୟାନକେନ୍ଦ୍ରିତ କରିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ତା’ ପରଠାରୁ ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଜନଜାତିଙ୍କୁ ଏକାଠି କରାଯିବା ଏକ ବିରାଟ ସାମାଜିକ ଧାରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ୟାର ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ (ମୂଳ ବିନ୍ଦୁକୁ) ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା, ଭାରତ ସେତେବେଳେ ହିଁ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦଟିର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲା । ତାହା ଶୁଣି ନିଜ ଦେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ (Xaxa : 3590) ସେଥିପାଇଁ ଭାରତ ଏଯାବତ୍ ୧୯୮୯ ସମ୍ମିଳନୀରେ ହୋଇଥିବା ସଂଗୋଧନକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରି ୧୯୫୭ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଖରେ ଅଟକିଛି; ଯାହାକି ୧୯୫୮ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୯ ତାରିଖରେ ସଂଗୋଧିତ ହୋଇଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ ଏସିଆ ମହାଦେଶର କେବଳ ନେପାଳ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ଆଫ୍ରିକାନ୍ ରିପବ୍ଲିକ ରାଷ୍ଟ୍ର (Central African Republic) ହିଁ ୧୯୮୯ ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଯାୟୀ ସଂଗୋଧନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତାମତ ସମୟରେ ଭାରତର ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ-

“ଭାରତର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ଲାଭ ବା ଅଧିକାର ନେଇ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସହ ତୁଳନାୟ ନୁହଁନ୍ତି । ଏଣୁ ଏଥିରେ ରହିଥିବା କିଛି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଘଟଣା ଓ କଟକ ସମସ୍ୟାର କୌଣସି ଫଳପ୍ରଦ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମିଳିନପାରେ ।”^(୧୫)

ଏସିଆର ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଯେପରି ଚୀନ, ବାଂଲାଦେଶ, ମିଆଁମାର ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବୈଚାରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ଶବ୍ଦ ନେଇ ବିରୋଧ ପ୍ରକଟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମତ ଥିଲା ଯେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ବା ଦେଶଜଲୋକଙ୍କ ଧାରଣାଟି ବାସ୍ତବରେ ଯୁରୋପୀୟାନ ଉପନିବେଶବାଦ ସ୍ଥାପନା ପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ବା ସେହିପରି କିଛି ଅନୁଭୂତିରୁ ଆସିଛି ଏବଂ ଏହା ଏସିଆର ଏଭଳି ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଲାଗୁ ହେଉନାହିଁ; ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଯୁରୋପୀୟ (ଉପନିବେଶବାଦ ପରେ) ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ^(୧୬) । ଉପରୋକ୍ତ ମତରୁ ଧରାଯାଇପାରେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ସବୁ ନାଗରିକ ହେଉଛନ୍ତି ସେଠାକାର ମୂଳନିବାସୀ ଅଥବା ଉଚ୍ଚ ସମ୍ମିଳନୀରେ କୁହାଯାଉଥିବା ମତ ଆଧାରରେ ସେଠାକାର କୌଣସି ଲୋକ ମୂଳନିବାସୀ ନୁହଁନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଧରିନେଉଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଯୁରୋପୀୟ ଉପନିବେଶବାଦ ସ୍ଥାପନା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ହିଁ ସେଠାକାର ମୂଳନିବାସୀ^(୧୭), ଯାହାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଉପନିବେଶବାଦ ପରେ ହ୍ରାସ ପାଇ ଚାଲିଛି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଏଭଳି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କ ମହାଦେଶରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବାସ କରୁଥିବା ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ଓ ସମାଜରେ ଅସମାଜ୍ୟସ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସହିତ ନୂତନ ଭାବେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥିବା ଦେଶଙ୍କ ଏକତା ପଥରେ ଅଞ୍ଚରାୟ ହେବ ।

ଜାତିସଂଘ ଓ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗଠନରେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ବା ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା

ଏମିତି ଅନେକ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ବୁଝାମଣା ହୋଇଛି ଯାହା ମୂଳନିବାସୀମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ ବିକାଶ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ମାତ୍ର ବୈଶ୍ୱିକ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବା ଭଳି ସଂଜ୍ଞା ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଧୂଆଁଲିଆ ହୋଇ ରହିଛି । ଜାତିସଂଘର ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ ତାର ଡ୍ରେବସାଇଟରେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ

(inheritors) ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରମ୍ପରାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଲୋକ ତଥା ପର୍ଯ୍ୟାବରଣ ଓ ସେଠାକାର ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ କଥା ଉପସ୍ଥାପନା କରିଥିଲା । ସେମାନେ ସର୍ବଦା ନିଜର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱଭାବକୁ ବଜାୟ ରଖିଆଣ୍ଡି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରୁଥିବା ସମାଜଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅଲଗା ଅଟନ୍ତି ^(୧୯) । ମାତ୍ର ଏହାକୁ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ସଂଜ୍ଞା ବୋଲି ଧରାଯିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏଥିରେ ଏତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଅଭାବ ରହିଛି । ଏହା ଏପରି କୌଣସି ସମୁଦାୟ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣୀୟ, ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତି, ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱଭାବ ଥିବ ।

ଜାତିସଂଘର ୨୦୦୭ର ସଂକଳ୍ପ (ରିଜୋଲ୍ୟୁସନ) କ୍ର.ନଂ-୬୧/୨୯୫ରେ ମୂଳନିବାସୀ (ଇଣ୍ଡିଜିନ୍ସ ପିପୁଲସ୍) କର କୌଣସି ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟରେ ଜାତିସଂଘର ସଦକମିସନ ଅନ ପ୍ରିଭେନସନ ଅଫ ଡିସକ୍ରିମିନେସନ ଆଣ୍ଡ ପ୍ରୋଟେକ୍ସନ ଅଫ ମାଇନରଟି ୧୯୮୧) ବା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭେଦକୁ ରୋକିବା ଓ ତାଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଗଠିତ କମିସନର ବିଶେଷ ସମ୍ପର୍କ କର୍ତ୍ତା କୋସ ଆର ମାର୍ଟିନେଜ କୋବୋ ପରେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଜନସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମସ୍ୟା ଓ ବିଭେଦ ନେଇ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଜାତିସଂଘର ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଏଭଳି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ ।

ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସମୁଦାୟର ଥିବା ଜନତା ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାକୁ କହିବା ଯାହାର ଏତିହାସିକ ବିବରଣୀ ଥିବ । ଏପରିକି ଅନୁପ୍ରବେଶ ପୂର୍ବର ଏବଂ ଉପନିବେଶବାଦ ପୂର୍ବର ସମାଜ, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ଭୌଗୋଳିକ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ବିକଶିତ ହୋଇଥିବେ, ସମାଜର ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଠାରୁ ନିଜକୁ ଭିନ୍ନ ମନେ କରୁଥିବେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବେ ଅଥବା ତାହାର ଅଂଶବିଶେଷ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାଜରେ ଗୋଟିଏ ଅଣପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନ ପୂର୍ବକ ଆଗାମୀ ପିଢ଼ି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ପିଢ଼ିର ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିପାରୁଥିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ^(୨୦) ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ବସତିକୁ ଆଧାର କରି ତାଙ୍କ ପରମ୍ପରା, ସାମାଜିକ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ନ୍ୟାୟିକ ପଦ୍ଧତିକୁ ବଜାୟ ରଖୁଥିବେ ।

- ରିପୋର୍ଟରେ ଏତିହାସିକ ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ କେଉଁ କେଉଁ ଉପାଦାନ ଉପରେ ସ୍ଥିର କରାଯିବ ତାକୁ ବୁଝାଇ କୁହାଯାଇଛି,
- ୧. ପୈତୃକ ଜମି ଦଖଲ କରିବା, ଅନ୍ତତଃ ତା'ର ଅଂଶ ହୋଇ ରହିବା
- ୨. କୌଣସି ଜମିର ମୂଳ ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ମିଳିତ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରହିବା
- ୩. ସାଧାରଣ ସଂସ୍କୃତି ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ରହିଥିବ (ଯେପରି କୌଣସି ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଧର୍ମ, ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ସଦସ୍ୟତା, ପୋଷାକ, ଜୀବନଶୈଳୀ ଓ ଜୀବିକା)
- ୪. ଭାଷା (ଯଦି ଘରେ ବା ପରିବାରରେ ମାତୃଭାଷା ଭାବେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅଭ୍ୟାସଗତ ଭାବେ କରୁଥିବେ ଯାହାକି ମୁଖ୍ୟ ଭାଷା, ସାଧାରଣ ଭାଷା ବା ଅଭ୍ୟାସକନିତ ଭାଷା ବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଧାରଣ ଭାଷା ହୋଇଥିବ)
- ୫. ଦେଶର ବା ବିଶ୍ୱର ଯେ କୌଣସି ^(୨୧) ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀ ହୋଇଥିବେ
- ୬. ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଜିନିଷ

ଓପନିବେଶବାଦର ପୂର୍ବରୁ ଅତୀତରୁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରୁଥିବା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛାଡ଼ି ଏହା ଆହୁରି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କଥାକୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରେ, ତାହା ହେଲା ସମାଜରେ ଅପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଓ ବିଶିଷ୍ଟତା । ଏହି ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କୁ ମୂଳଅଧିବାସୀ (ଇଣ୍ଡିଜିନ୍ସ ପିପୁଲ୍)ର ସଂଜ୍ଞାର ପରିସର ମଧ୍ୟକୁ ଆଣିପାରେ, ବିଶେଷକରି ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାରୁ ବଞ୍ଚିତ ବା ପକ୍ଷପାତିତାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ମାନବାଧିକାର ପୁସ୍ତକରେ ମୁଖ୍ୟ ଓ

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମଧ୍ୟ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନୁହେଁ । ଯେତେବେଳେ ଏହି ମନ୍ତବ୍ୟଟି ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମଞ୍ଚରେ ଭାରତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ବା ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀତ ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ୱସ୍ୱତା ଆଣିଥିଲା, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଜଟିଳତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥିଲା । ତାହା ହେଲା, ପୈତୃକ ଓ ବଂଶଜ ଜମି ଦଖଲ କରିବା ଠାରୁ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ନୀତି ବିଶ୍ୱର ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦର୍ଶନ ଅଟେ । ଆମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଟୁ, ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ, ମତ, ପଦ୍ଧ ସ୍ୱୀକାର କରୁ । ଆମର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୀତି ନୀତି ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସାୟ ଅଛି ଏବଂ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବଂଶାବଳୀ ରହିଛି । ଏଣୁ ଏହି ମାନବାଧିକାର କଥାଟି ଭାରତରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବହନ କରେ । କାରଣ ଏଠାରେ କେବଳ ମୂଳଅଧିବାସୀ ଓ ବିଦେଶୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥାଏ ।

ଯଦିଓ ଗୋଟିଏ ସମାଜ ପାଇଁ ଭାଷା ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ତମ୍ଭ ହେଲେ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର । ଯେପରି ଇଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ (୨୪ଟି ଭାଷା ମୋଟ ୭୭.୮୯ ପ୍ରତିଶତ) ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ (୧୭ଟି ଭାଷା ମୋଟ ୨୦.୮୨ ପ୍ରତିଶତ), ଅଷ୍ଟ୍ରେ-ଏସିଆଟିକ (୧୪ଟି ଭାଷା ୧.୧୧ ପ୍ରତିଶତ), ଡିବ୍‌ବଡ-ବର୍ମିଜ (୬୨ଟି ଭାଷା ମୋଟ ୦୧.୦୦ ପ୍ରତିଶତ) ଓ ସେମିଟୋ-ହାମିଟିକ (ଗୋଟିଏ ଭାଷା ମୋଟ ୦.୦୧ ପ୍ରତିଶତ) ଏ ଦେଶର ଜନତା କହିଥାଆନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ତାଳ-କଡ଼ାଳ ଓ ଗ୍ରେଟ ଆଖ୍ୟାନାୟ ଭାଷା କହୁଥିବା କିଛି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।^(୨୨) ସମ୍ବିଧାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନୁସୂଚୀ (ସିନ୍ଧୁଲ)ରେ ମୋଟ ୨୨ଟି ଭାଷାର ତାଲିକା ରହିଛି । ଭାଷାର ଏହି ବିବିଧତା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଏ, ଯେଉଁମାନେ ଅଷ୍ଟ୍ରେ-ଏସିଆଟିକ (ମୋନଖେମର, ମୁନ୍ଦାରୀ, ସାନ୍ତାଳୀ ଇତ୍ୟାଦି) ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ (ଗୋଣ୍ଡ ଓ କୁରୁଖ ଭାଷା) ଓ ଇଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ (ଭାଲ ଭାଷା) ପରିବାରଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜନଜାତି ଭାଷାରେ କଥା ହୁଅନ୍ତି । ଏଣୁ ଭାଷାକୁ ଆଧାର କରି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରିବା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ପହଞ୍ଚି ହେବନାହିଁ ଯେ କେଉଁମାନେ ଭାରତର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକ ବା କେଉଁମାନେ ଅଣ-ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକ । ଏପରି ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା ରହିଛି, ଯାହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷା କୁହାଯାଏ, ଯେପରି ସଂସ୍କୃତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା ପାଲି, ପ୍ରାକୃତ ଯେଉଁସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାଧାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏନାହିଁ; ମାତ୍ର କେବଳ ବୃଦ୍ଧି ଓ ପାର୍ଶ୍ୱିକ ରୀତିନୀତିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ସେଥିରୁ ଅନେକ ଭାଷାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ କୁହାଯାଉଥିବା ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାର ଜନ୍ମ ହୋଇଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧାରଣତଃ ଭାରତୀୟ ଭାଷା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ସେହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଦେଶରେ ହିଁ ଅନେକ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବିକଶିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଭାବେ କେବଳ ଯୁରୋପୀୟ ଭାଷା ବା ଇଂରାଜୀ, ଫ୍ରେଞ୍ଚିଶ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗାଳକୁ କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଉପନିବେଶବାଦ ସମୟରେ ହିଁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା, ଆରବିକ, ରଷୀ, ଚୀନୀ, ଜାପାନୀ ଆଦି ଭାଷା ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ବାରି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସେ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସେସବୁ ବେଶ୍ ବିକଶିତ ମଧ୍ୟ ।^(୨୪) ଏଣୁ ଏଠାରେ କୌଣସି ଭାଷାକୁ ଦବାଇବାର କଥା ହିଁ ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ଲୋକର ମାତୃଭାଷା ଯେଉଁଠି ଭାରତରେ ଜନ୍ମ ନେଇଛି ଓ ବିକଶିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ତାହା ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶର ମୂଳ ଭାଷା ତେବେ ସେହି ଲୋକକୁ କ'ଣ 'ଅଣ ମୂଳନିବାସୀ' (ନନ୍-ଇଣ୍ଡିଜିନସ) ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ?

ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଙ୍ଗଠନ (ଆଇଏଲଓ) ଯେତେବେଳେ ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟା ସମ୍ମିଳନୀ ୧୯୫୭ (ନଂ. ୧୦୭) କୁ ଗ୍ରହଣ କଲା, ଯେତେବେଳେ ତାହା ମିଳିତ ଭାବେ 'ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟା'କୁ ବ୍ୟବହାର କଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ମିଳନୀ ୧୯୮୯ (ନଂ. ୧୬୯)^(୨୫) ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଗୁଡ଼ିକ 'ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍' ବା ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ କୌଣସି ସାଧାରଣ ସଂଜ୍ଞା ଦେଇପାରି ନାହିଁ । ୧୯୮୯ ସମ୍ମିଳନୀର ଧାରା ୧ ଅନୁସାରେ - ଏହା ଏହିମାନଙ୍କୁ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ।

- (a) ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ତାଙ୍କୁ ଜାତୀୟ ଜନସମୂହ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ପରିଚୟ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଯାହାର ପଦ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ତାଙ୍କ ନିଜ ରାଜିନୀତି ଓ ପରମ୍ପରା ବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ ଓ ଶୁଖିଲା ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବା ଆଂଶିକ ରୂପେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ।
- (b) ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଜନତା ଯାହାକୁ ତାଙ୍କ ଦେଶର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ବଂଶଜ ହୋଇଥିବାରୁ ବା ଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିବା ହେତୁ ତାହା ପୁଣି ଉପନିବେଶବାଦର ଦଖଲ ସମୟରୁ ବା ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜ୍ୟର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରୁ କୌଣସି ନୀତିନିୟମରୁ ବାହାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କର କିଛି ଅଥବା ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ, ରାଜନୈତିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବଜାୟ ରଖିଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ମୂଳ ଅଧିବାସୀ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଏ । (ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ଜରୁରୀ)

ଏହି ବିଶ୍ଳେଷଣରେ କୋବୋଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାର ଅନେକ ଉପାଦାନ ରହିଛି । ଏହି ସଂଜ୍ଞାଟି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡିଜିନସ କହିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟ ନେଇ ମଧ୍ୟ ସମୟ ଦେଇଥାଏ । ତାହା ହେଲା “ଦଖଲ ବା ଅଧିକାର ସମୟରେ ଉପନିବେଶବାଦ ହେଉ ବା ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜ୍ୟ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ” । ଯଦିଓ ଉପନିବେଶବାଦ ଓ ଦେଶ ସ୍ଥାପନା ସମୟର ଅବଧିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ କିଛି ଭଲ କାମ କରିଛନ୍ତି, ହେଲେ ଏ ଦେଶର କିଛି ଜନସମୂହକୁ ତାଙ୍କ ବଂଶାବଳୀରୁ ଅଲଗା କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ମୂଳନିବାସୀ (ଇଣ୍ଡିଜିନସ) ଆଖ୍ୟା ଦେବା, ବିଶେଷକରି ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ, ତାହା ସମସ୍ୟା ଉଠାଇ ପାରେ ।

ବିଶ୍ୱ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସମ୍ପଦ ସଙ୍ଗଠନ (ଦି ୱାର୍ଲ୍ଡ୍ ଇଣ୍ଟେଲେକ୍ଚୁଆଲ ପ୍ରପର୍ଟି ଅର୍ଗାନାଇଜେସନ WIPO) ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧିରୁ ଅଧିକ ଦିନ ଧରି ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନ୍ୟାୟିକ ଅସ୍ତ୍ର ଜରିଆରେ କୌଣସି ଏକ ସଂସ୍ଥା ସରକାରୀ ସମ୍ପର୍କିତ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଆଲୋଚନା ଚଳାଇ ଆସିଛି । ତାଙ୍କ କମିଟିର ବୈଠକରେ ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱାରେ ନିରୀକ୍ଷକ ଭାବେ ଅଂଗଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ସଂସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ କାଗଜପତ୍ରରେ ଚିହ୍ନଟ କରିନାହିଁ, ମାତ୍ର ନ୍ୟାୟିକ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏକ ଭ୍ରାଫଟେସରେ କମିଟିର ଦେଖାଦେଖାରେ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ।

ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଜ୍ଞାନକୁ ବୁଝାଏ, ଯାହା ମୂଳ[ନିବାସୀ] ଇଣ୍ଡିଜିନସ (ପିପୁଲ୍) ଆଞ୍ଚଳିକ ସମୁଦାୟ / କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ହିତାଧିକାରୀ, ଯେଉଁମାନେ କି ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା, ଅନୁଭୂତି, ଧାର୍ମିକ ଓ ପାରମ୍ପରିକ ପୁଷ୍ଟଭୂମିରେ ବେଶ ଦକ୍ଷ ଓ ବିକାଶଶୀଳ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଭୂମି ଓ ପରିବେଶ ସହ ଜଡ଼ିତ ଏପରିକି ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା, ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ ତଥା ପଠନ ଆଦିର ଉପଯୋଗକୁ ବୁଝିପାରନ୍ତି ^(୨୭)

ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଧନୀର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ ‘ପିପୁଲସ୍’ ବା ‘ନିବାସୀ’ଙ୍କ ଫ୍ରେଜରେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବିବାଦାସ୍ପଦ ଶବ୍ଦ ଯେତେବେଳେ ଏହା ଇଣ୍ଡିଜିନସକୁ ବା ମୂଳନିବାସୀଙ୍କୁ ବୁଝାଇବ ।

ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ (ୱାର୍ଲ୍ଡ୍ ହେଲଥ ଅର୍ଗାନାଇଜେସନ WHO) ତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାର ଯୋଗାଣପୁଷ୍ଟଭୂମିରେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପପୁଲେସନ’ ବା ‘ଦେଶଜ ଜନସଂଖ୍ୟା’କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି- “ଗୋଟିଏ ସମୁଦାୟ ଯାହା ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଓ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ପାରମ୍ପରିକ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସହ ବା ପୂର୍ବଜମାନଙ୍କ / ବଂଶଜମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବସବାସ କରେ ଏବଂ ଯେ ନିଜକୁ ସେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସାଂସ୍କୃତିକ ସଙ୍ଗଠନର ଅଂଶ ବୋଲି ମଣେ

ଏବଂ ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ହେବା ସହ ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ରୁହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଜଣ୍ଡିଜିନସ ପ୍ରସ୍ତୁତକେବଳ ବା ମୂଳନିବାସୀ କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍ଥା ସହ ଜଡ଼ିତ ଆତ୍ମାନ୍ତ୍ରି, ମାତ୍ର ଦେଶର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତ ବା ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରୁଥିବା ସମାଜ ଓ ତା’ର ସଂସ୍କୃତି ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ।”

“ଜଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ମୂଳନିବାସୀର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସରଳ ସଂଜ୍ଞା ହେଉଛି ‘ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ମଣିଷ ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତ ମହାଦେଶରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ରହି ଆସିଛନ୍ତି । (୨୯) ସେମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭୂମିରେ ରହିଛନ୍ତି, ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଧରି ରଖିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବରଣକୁ ମଧ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ସହ ସଦବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶତାଧି ଶତାଧି ଧରି ତାଙ୍କ ପରମ୍ପରାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି । (୩୦) ଏହା କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭାବରେ ଓ ଜନଜାତି, ସମୁଦାୟ, ଦଳ ଆଦିକୁ ହଟାଇ ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ସମାବେଶ କେବେଠାରୁ ହୋଇଥିଲା ତାହା ଜଣାନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକି ଯେ ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ସମୟ କାଳରୁ ରହି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟା : ଐତିହାସିକ ଅନୁପ୍ରବେଶ

ଚଳିତ ଶତାବ୍ଦୀମାନଙ୍କରେ ଭାରତରେ ବିରାଟ ଅନୁପ୍ରବେଶ ହୋଇଥିବା କେହି ଜାଣିନାହାନ୍ତି ।^(୩୧) ତିଏନଏ ଡେଟିଂକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ହୋଇଥିବା ନୂତନତମ ଅଧ୍ୟୟନ ଅନୁସାରେ ୧୦୦୦ (ଖ୍ରୀ.ପୂ)^(୩୨) ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ବିରାଟ ଅନୁପ୍ରବେଶ ହୋଇଥିଲା । ତା’ ପୂର୍ବରୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅନୁପ୍ରବେଶ ହୋଇଛି । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଭାରତକୁ ହୋଇଥିବା ଅନୁପ୍ରବେଶର ଦକ୍ଷାବେଳ ଅନୁସାରେ “ୟୁରୋପିୟନ୍ ଜନତାଙ୍କ (ବୋଧଧୁଏ ସ୍ପୋରିଆନ)ଙ୍କ ବିସ୍ତାର, ଯାହା ପ୍ରାୟ ୩୮୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ବୋଧଧୁଏ ୧୦୦୦ ବର୍ଷ (ବା ଅଧିକ) ପୂର୍ବରୁ, ଜଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ ବକ୍ରାମାନେ ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ମରୁଦ୍ୟାନ, କୃଷ୍ୟାଗରର କାଳଖଣ୍ଡାନରେ ପଶିମରୁ ପଶିମ ଓ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହୋଇଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯାଇ (ବୋଧଧୁଏ) ଦ୍ରାବିଡ଼ମାନଙ୍କ ସହ ଏସିଆର ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ବା ଅନ୍ୟ ମୂଳ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସହ ମିଶିଯାଇଥିଲେ ।^(୩୩)

ଏହାପରେ ଭାରତରେ ସେପରି ବଡ଼ ଧରଣର ଅନୁପ୍ରବେଶ ହୋଇନାହିଁ । ଦେଶର ଶାସନ କ୍ଷମତା ସେବେଠାରୁ ଅନେକ ଥର ବଦଳିଛି ଓ ଦେଶ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଶେଷ ଶାସକ, ଯେଉଁମାନେ ଭାରତରେ ରହିଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ଦେଶ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ଜଂରେଜ ଶାସକ । ଅନ୍ୟମାନେ ଭାରତର ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହ ମିଶିଯାଇଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆସ୍ଥାର ଲୋକ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତୀୟତାର ଲୋକ, ଏପରିକି ଜନଜାତିମାନେଦେଶର ବିରାଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବା ଛୋଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କ ଭାଷାଭାଷୀ ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ । ମତରେ ବିଭିନ୍ନତା ଉଚ୍ଚତମ ଜନଜାତି ଓ ଅ ଶଜନଜାତି ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଥିଲା । ଶତାଧି ଶତାଧି ଧରି ଭାରତରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ମିଶ୍ରିତ ପରମ୍ପରା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁଠି ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରତ୍ୱତତ୍ତ୍ୱ ଉତ୍ତମନନ, ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ବିଜ୍ଞାନ (ଆନ୍ତୋପୋଲୋଜୀ) ଭାଷା ଓ ବଂଶଜ ଅନୁକ୍ରମଣ ହେତୁ ଭାରତକୁ ହୋମୋସାପିୟାନଙ୍କ ବହୁଳ ଅନୁପ୍ରବେଶ^(୩୪) ଯୋଗୁଁ ଏକାଧିକ ପ୍ରବାହ କଥା ବିହୀନ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରବାହ ଯାହାକୁ ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଦଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ କୁହାଯାଏ, ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକା ସିର୍କାରୁ ୭୦,୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେଆସି ପଶିମ ଏସିଆ ଭାରତ, ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବୋଧଧୁଏ ୬୫,୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭାରତକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ଆଣ୍ଡାମାନର ଓଙ୍ଗ ଜନଜାତି ଲୋକ ଯାହାର ସମୁଦାୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ୧୦୦ରୁ କମ୍ ସେମାନେ ଏହି ଦଳର ଅବଶେଷ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ତାଙ୍କ ଶାରୀରିକ ଗଠନ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବା ଏବୋରିଜିନିଙ୍କ ସହ ତୁଳନୀୟ । ତେଉଡ଼ିରିର୍ (୨୦୧୮) ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯେ ସେହି ଲୋକମାନେ “ୟୁରୋପିଆର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିଖଣ୍ଡର

ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଦଶ ହଜାର ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ” (୩୫) ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ବଂଶଗତ ଭାବେ ଭାରତର ବର୍ତ୍ତମାନର ଜନତା ହେଉଛନ୍ତି ଆଫ୍ରିକାରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରଥମ ଦଳ ଏହାର ଅଧା ଓକୁଇଟୁଡାୟାଂଶ ଜିନର ବଂଶାବଳୀ ହେଉଛି ସେହି ଦଳର (ଯୋଗେଫ-୨୦୧୮) “ଦେଶର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ, ସମସ୍ତ ଭାଷାଭାଷୀ ଓ ସମସ୍ତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ବାରମ୍ବାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଭାରତୀୟ ବଂଶୋତ୍ତର ପରିଚୟ ବହନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଭାରତୀୟ ।” ଅନୁପ୍ରବେଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରବାହ ଜରାନ୍ତର ଜାଗ୍ରୋସ ଅଞ୍ଚଳରୁ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ କୃଷିଜୀବୀ । ପଶ୍ଚିମ ଯୁରୋପୀୟ ଲୋକଙ୍କର ଭାରତକୁ ବିରାଟ ଅନୁପ୍ରବେଶ ବ୍ରୋଞ୍ଜ ଯୁଗରେ (୯୦୦୦-୭୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ) ଓ ତା’ ପରଠାରୁ ହୋଇଥିଲା । ଯୁରୋପୀୟ ଜନତା, ପରେ ପରେ ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ବସତି ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ ସହ ମିଶିଯାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଭାରତକୁ ଅନୁପ୍ରବେଶ ପୂର୍ବରୁ ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯାଯାବର ଭାବେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଅନୁପ୍ରବେଶର ତୃତୀୟ ପ୍ରବାହ ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆରୁ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ ମୁମ୍ବାରା ଖାସି ଭଳି ଅଷ୍ଟ୍ରେ-ଏସିଆଟିକ ଭାଷାକୁ ଆଣିଛନ୍ତି । ଭାରତକୁ ଶେଷ ଓ ମୁଖ୍ୟ ଅନୁପ୍ରବେଶର ପ୍ରବାହ ଇଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ ଭାଷାଭାଷୀମାନେ ଖ୍ରୀ.ପୂ ୨୦୦୦ରୁ ଖ୍ରୀ.ପୂ ୧୦୦୦ ମଧ୍ୟରେ ପାଷୋରାଲିଷ୍ଟ ସମତଳ ଚାରଣ ଭୂମିରୁ ଆସିଥିଲେ (ଯୋଗେଫ-୨୦୧୮)

ନରସିଂହା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା (୨୦୧୮)- “ମୁଖ୍ୟତଃ ବର୍ତ୍ତମାନର ପୂର୍ବ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଏସୀୟଙ୍କ (ପଶ୍ଚିମ ଯୁରୋପୀୟ ସମ୍ପର୍କିତ ମିଶ୍ରଣ ହେଉଛନ୍ତି ଦକ୍ଷିଣ ଏସୀୟ) ସମସ୍ତ ବଂଶାବଳୀ କେବଳ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳକୁ ବିଷ୍ଣୁତି ହେବାର କାଳ୍ପନିକ ଘଟଣାରୁ ଆସିଛି; ଯାହାକି ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ବଂଶୋତ୍ତର (Ancient Anastral South India ASIA) ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବ-ଏସୀୟ ଓଙ୍ଗ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲୀୟଙ୍କ ବଂଶାବଳୀକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରୁଛି ।^(୩୬) ତାଙ୍କର ୨୦୧୯ ନଥିପତ୍ରରେ ନରସିଂହା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଦେଖାଇଥିଲେ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଦକ୍ଷିଣ ଏସୀୟଙ୍କ ବଂଶାବଳୀର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ପ୍ରାଚୀନ-ସିଡିହାସିକ ଯୁଗର ଏକ ଅନୁବଂଶିକ ଢାଳ ।^(୩୭) ତେଭିଡି ରିଟ (୨୦୧୮) ଯେ କି ତି-ଏନ ଆଧାରରେ ଭାରତର ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ପୁଞ୍ଜୀନୁପୁଞ୍ଜ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଦୁଇଟି ଧାରା ପାଇଥିଲେ, ତାହା ହେଲା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ବଂଶଜ (ଅନସେଷ୍ଟାଲ ସାଉଥ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇଟ୍ଓ) ଓ ଉତ୍ତର ଭାରତୀୟ ବଂଶଜ (ଆନସେଷ୍ଟାଲ ନର୍ଥ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇଇଓ)^(୩୮) ଯାହାଙ୍କ ଠାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜନତାଙ୍କ ଉତ୍ତର ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନର ଫଳାଫଳ ହେଉଛି, “ଭାରତର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିଖଣ୍ଡରେ ଥିବା ସମସ୍ତେ ଆଜି ଏକ ମିଶ୍ରଣ ଅବସ୍ଥାରେ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କର ଅନୁପାତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ବଂଶାବଳୀ ପଶ୍ଚିମ ଯୁରୋପିଆ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଓ ତାହା ପୂର୍ବ ଏସୀୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଏସୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ତେଣୁ ଭାରତର କୌଣସି ଦଳ ବା ସମୁଦାୟ ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅନୁବଂଶିକ ଭାବେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତି । ଗବେଷଣା ଜରୁରୀ^(୩୯) ଏହି ମିଶ୍ରଣ ୨୦ ପ୍ରତିଶତରୁ ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ରିଟ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିଖଣ୍ଡ ଜନତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ କରିଥିଲେ ଯେ ମିଶ୍ରଣ ଜନିତ କୌଣସି ଦଳ ଅପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ରହି ନାହାନ୍ତି, ନା ଉକ୍ତ ଜାତିର ନା ନୀଚ ଜାତିର, ଏପରିକି ଅଣହିନ୍ଦୁ ଜନଜାତି, ଯେଉଁମାନେ ଜାତିପ୍ରଥାରୁ ବହିର୍ଭୂତ ଅଟନ୍ତି ।^(୪୦) ପୂର୍ବରୁ ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା (୨୦୦୮) ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଭାରତରେ ଜାତିପ୍ରଥା ମାତ୍ର ୩,୦୦୦ ରୁ ୫,୦୦୦ ବର୍ଷ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସେହି କାଳଖଣ୍ଡକୁ ମିଶିଷର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମୟ ତୁଳନାରେ ବହୁତ ପରେ ବୋଲି ଧରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଜାତିପ୍ରଥା ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅନୁବଂଶିକ ସଂରଚନା ନେଇ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ନଥିବ ଏବଂ ଜାତି ଓ ସମାଜ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ବିବରଣୀୟ / ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିମାଣର ଜିନ୍ ପ୍ରବାହ ହୋଇଥିବ । ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନ ଅନୁସାରେ ଭୌଗୋଳିକ ଦୂରତା ମଧ୍ୟ ବଂଶାବଳୀର ସମ୍ପର୍କ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନକୁ ଆଧାର କରି ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ କହୁଥିବା ଜନତାଙ୍କୁ ଭାରତର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବୋଲି କୁହନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଭାରତକୁ ୧୦,୦୦୦ ରୁ ୧୫,୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତାନୁସାରେ ପଷୋରାଲିଷ୍ଟ ନୋମାଡ଼ଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଅନୁପ୍ରବେଶର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କେନ୍ଦ୍ର ଏସିଆର ସମତଳ ଚାରଣ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ପ୍ରାୟ ୪,୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ ଇଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ ଭାଷା ଆସିଥିଲା । ଏଣୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଲା ଏ ସମସ୍ତ ଅନୁବଂଶିକ ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ମତରେ ଭାରତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିକୁ ବାଦ ଦେଇ ଭିନ୍ନ ଜିନର ମିଶ୍ରଣ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ବୃହତ୍ତମ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଦେଶ ଭାରତ ବିବିଧ ସମୁଦାୟକୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ରଖୁଥାଏ । ସେହି ବିବିଧତା ଭାଷା ବା ଅପଭାଷା ହୋଇପାରେ ବା ପ୍ରଥା, ସାମାଜିକ ରୀତିନୀତି ବା ଏପରି କିଛି । ଦେଶର ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରତା ମଧ୍ୟ ଏହି ବିବିଧତାର କାରଣ । ସମୟକ୍ରମେ ଏହି ସମୁଦାୟଗୁଡ଼ିକ ଦେଶର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ବାସ କଲେ ଓ ନିଜକୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ଦେଲେ । ଏପରିକି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୌଗୋଳିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଦଳ (ସମୁଦାୟ) ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ତାଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଦେଶର ସ୍ଵାଧୀନତା ସମୟରେ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଭାବେ ପଛୁଆ ଦଳ ସମସ୍ତଙ୍କ ନଜରକୁ ଆସିଲେ ଓ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନରେ ସେମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧାମାନ ରଖାଗଲା ।

ଜନଗଣନା ତଥ୍ୟ

ସ୍ଵାଧୀନତାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଦେଶର ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭାଗୀକରଣ ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ୟାର କାରଣ ହୋଇଥିଲା । ମୁଖ୍ୟତଃ ଦଶବର୍ଷୀୟ ଜନଗଣନା ଯାହା ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରଶାସକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ସେତେବେଳକୁ ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ସବୁ ସ୍ତରର ସହଯତା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା ।^(୪୨) ୧୮୭୨ର ଜନଗଣନା ପଞ୍ଜିକରଣ ଗୃହରେ ‘ଜାତି ବା ଶ୍ରେଣୀ’କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଜରୁରୀ ଥିଲା । ସେହି ଜନଗଣନାରେ ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଜନତାଙ୍କ ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା, ଯାହା ଗୋଟିଏ ସମୁଦାୟକୁ ସୂଚାଉଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ କି ମୁଖ୍ୟ ସମୁଦାୟଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଯାଯାବର ବା ଅର୍ଥ ଯାଯାବର ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଧାର୍ମିକ ରୀତିନୀତି, ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତଠାରୁ ଅଲଗା ଥିଲା । ୧୮୮୧ ଜନଗଣନାରେ କେବଳ ‘ଜାତି’ ଥିଲା, ମାତ୍ର ‘ଶ୍ରେଣୀ’ ନୁହେଁ ଏବଂ ତାହା ମଧ୍ୟ ଯଦି ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ‘ସମୁଦାୟ’ ଲେଖାଯାଉଥିଲା । ୧୮୯୯ ଜନଗଣନା ଅନୁସୂଚୀରେ ‘ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ’ (କାଷ୍ଠ ଆଣ୍ଡ ରେସ) ଓ ଧର୍ମ ପାଇଁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ (ସେକ୍ସ) ଲେଖାଗଲା ।

ଜନଜାତିମାନେ ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝାପଡ଼ୁନଥିଲେ । ଦାସଗୁପ୍ତା, ସଂଯୁକ୍ତା (୨୦୧୯)ରେ କହିଥିଲେ, ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରୁ ଔପନିବେଶକ ପ୍ରଶାସନ ଣୀଥର ଜନଗଣନାର ଅନୁଭୂତି ନେଇ ଜନଜାତିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିନେ; ଯାହା ହେଲା, ‘କୌଣସି ପରିବାର ଓ ସମୁଦାୟର ଏକ ସଂଗ୍ରହ ଯାହାର ସମାନ ନାମ ଥିବ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯାହାର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜୀବିକା ନଥିବ, ସାଧାରଣତଃ ଐତିହାସିକ ବା ଜାଜନିକ ବଂଶଜକ ବଂଶଧର ବୋଲି ଦାବି କରୁଥିବେ ବିଶେଷକରି କୌଣସି ପଶୁର ଅଥବା ଦେଶର କିଛି ଅଞ୍ଚଳରେ ପାରମ୍ପରିକ ସମାନତା ପାଇ ରକ୍ତାକ୍ତ ଲଢ଼େଇ କରି ଏକାଠି ରହିଥିବେ ଏବଂ ପ୍ରାୟତଃ ସମାନ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିବେ ଓ ଅଧିକାର କରି ପରିବେଷଣ କରି ବା ଦେଶର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଞ୍ଚତିକୁ ଅଧିକାର କରିବାର ଦାବି କରୁଥିବେ ।’^(୪୩) ଏହାବ୍ୟତୀତ କୁହାଯାଏ “ଗୋଟିଏ ଜନଜାତି ଅନ୍ତର୍ବିବାହୀ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।” ବ୍ରିଟିଶମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଜନଜାତିରେ ବନବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ବର ଜାତି ଓ ଅତି ବର୍ବର ଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ଵ ଉପରେ ଶ୍ଵେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠତାର ପ୍ରତିପତ୍ନ କରିଛନ୍ତି ।

୧୯୦୧ ଜନଗଣନାରେ ଜନଗଣନାର ଅନୁସୂଚୀ ୮ରେ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣ’ ବା ଜନଜାତି ଶବ୍ଦ ‘ହିନ୍ଦୁ ଓ ଜୈନ’ଙ୍କର ଜାତି (Caste) ଜନଜାତି (Tribe) ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗୀକରଣରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଜନ ୧୯୧୧ ଜନଗଣନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ୧୯୨୧, ୧୯୩୧ ଓ ୧୯୪୧ ଜନଗଣନାରେ ବର୍ଣ୍ଣ, ଜନଜାତି ବା ଜାତିକୁ କୌଣସି ଧାର୍ମିକ ଅର୍ଥରେ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନଥିଲା । ସ୍ଵାଧୀନତା ପରେ ୧୯୫୧ରେ ପ୍ରଥମ ଜନଗଣନାରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସମୁଦାୟ ଶବ୍ଦଟି ଏବଂ ତାହା ଆସାମ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ, ସେଠାରେ ଜନତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା,

‘ତୁମେ କ’ଣ ଆସାମର ମୂଳନିବାସୀ ଅଟ ? ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ବା ମୂଳନିବାସୀ ଶବ୍ଦଟି କେବଳ ଆସାମ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା; ମାତ୍ର ସମଗ୍ର ଭାରତ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ଆସାମ ରାଜ୍ୟର ଅଂଶବିଶେଷ ଥିଲା ଓ ସେଠାରେ ବହୁ ପରିମାଣର ଜନଜାତି ରହୁଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ କି ରାଜ୍ୟର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ ତା’ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପୁନଃଗଠନର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଥିଲେ । ୧୯୬୧ରୁ ୨୦୧୧ ଜନଗଣନାରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (୧୫) ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (୧୫୭) ପାହ୍ୟାର ସୁତନା ଦିଆଯାଇଥିଲା ।^(୪୪) ଜଣାଉଥିଲା ଯେ ଉକ୍ତ ଜନଜାତି ହେଉଛନ୍ତି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୂଳନିବାସୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବସତିସ୍ଥାପନା କରିଥିବା ଜନଜାତିକ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନତା ନଥିଲା । ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷେ ୨୦୦୧ର ଜନଗଣନାରେ ହୋଇଥିବା ଧର୍ମର ତଥ୍ୟରେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ’ ବା ମୂଳଅଧିବାସୀ ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ରୀତିନୀତିକୁ ବୁଝାଉଥିଲା; ଯାହାକି କୌଣସି ବୃହତ ଧର୍ମର ଅଂଶବିଶେଷ ନଥିଲା ।

ସମ୍ବିଧାନ ସଭାର ଚର୍ଚ୍ଚ

ସମ୍ବିଧାନ ସଭାର ଚର୍ଚ୍ଚ (୧୯୪୬-୧୯୪୯)ରେ ଜନଜାତି କଥା ଆସିଥିଲା । ମିଷ୍ଟର ଜୟପାଲ ସିଂହ^(୪୫) ତତ୍ କାଳୀନ ବିହାରର (ବର୍ତ୍ତମାନର ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ) ସେତେବେଳେ ‘ଆଦିବାସୀ’ମାନଙ୍କର ପ୍ରବକ୍ତା । ମୁଖପାତ୍ର ଥିଲେ, ଯେ କି ସର୍ବତ୍ର ପଛୁଆ ଜନଜାତିର, ଆଦିମ ଜନଜାତିର, ଅଭିଯୁକ୍ତ ଜନଜାତିର ଓ ଜଙ୍ଗଲୀ ଭାବେ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସେ ଚର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲେ ଯେ ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ସିନ୍ଧୁ ସଭ୍ୟତାର ଅଧିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ^(୪୬) ତାଙ୍କୁ ତ. ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ (ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭାର ସଭାପତି) ଅଲଭଣ୍ଡିଆ କଂଗ୍ରେସ, ରାମଗଡ଼ର ଝଗଡ଼ ସଞ୍ଚାଳନା ସମିତିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ନିରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡର ଜନତାଙ୍କୁ ଭାରତର ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।^(୪୭) ଜୟପାଲ ସିଂହ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ବାଛିଥିଲେ ଏବଂ ସଭାରେ ସଭାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ କହିଥିଲେ-

“ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ଆପଣ ଆପଣଙ୍କର ଅନୁବାଦନ କମିଟିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ ଯେ ସେମାନେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିକୁ ଆଦିବାସୀ କହିବେ (ଯାହାର ଅର୍ଥ ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ବା ମୂଳନିବାସୀ) । ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅଛି.... ତେଣୁ ପୁରୁଣା ଅପମାନଜନକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବନଜାତି (ବଣରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକ) କାହିଁକି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ...”

ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ରୂହୀତ ହୋଇନଥିଲା । ସଭାର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉଠାଇଥିଲେ, ତାଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଛି ଏବଂ ତାଙ୍କ ମତରେ- ମୁଁ ଦେଶକୁ ଅଭାବନୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ‘ଆଦିବାସୀ’ ଠାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ଠାକୁର ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଆବେଦନ କରିଛି । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ଏଭଳି ଶବ୍ଦକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ଚାଲିଥିବ ତୁମେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଚାଲିଥିବ ଓ ଅରଣ୍ୟାସ, ଜଙ୍ଗଲୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଆଶାୟୀ ହେବେ । ଏଣୁ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଆବେଦନ କରୁଛି.... ଏହି ଭୂମିଖଣ୍ଡରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ପ୍ରକୃତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ପାଇଁ ଏଭଳି ବିଭାଜନକାରୀ ଶବ୍ଦକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଜିନିଷ ଥିବା ଯାଏଁ ଭାରତ ବିଭାଜନ ହୋଇଚାଲିଥିବ ।

କେ.ଏମ.ମୁନସି ମଧ୍ୟ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାରକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ଓ କହିଥିଲେ- ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିକ ସମସ୍ୟା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାନ୍ତ (ପ୍ରୋଭିଏନ୍ସ)ରୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅଲଗା ଥାଏ । “ଏପରିକି ସମୟ ସମୟରେ ଜିଲ୍ଲା ଜିଲ୍ଲା

ମଧ୍ୟରେ ବି ।”^(୧୦) ସେ କହିଥିଲେ- ପ୍ରତି ପ୍ରାନ୍ତରେ ତା’ର ନିଜର ଅନେକ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଅଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନଜାତି ତାଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ, ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କ ସାମାଜିକ, ଧାର୍ମିକ ପ୍ରଥାରେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ଜନଜାତି ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସାଧାରଣ ନୁହେଁ । ମୋ ନିଜ ପ୍ରାନ୍ତରେ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାରର ଜନଜାତି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସ.ସି) ସେମାନେ ହେଲେ ଦୁବଲା, ଭାଲ, କୋହି, ବରଦା ଓ ଗୋଷ୍ଠ.... ସେମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଯେ କେହି ହେଲେ ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେଇ ସହମତି ପ୍ରକାଶ କରିବେନି ଯେ ବିହାରର ସାନ୍ତାଳ, ବମ୍ବେର ଗୋଷ୍ଠ ଓ ଭାଲ, ଆସାମର ନାଗା ମଧ୍ୟ ସମାନ ସଂଜାତି ବିଷୟକ ଧାର୍ମିକ ଓ ସାମାଜିକ ସମୁଦାୟ । ସେମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଭ୍ୟତାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଓ ଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ କାଳର ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଦେଶର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ସମାନ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ କହି ଗୋଟିଏ ସମୁଦାୟ ଭାବେ ଅଲଗା କରିବା କେବେ ବି ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ ବରଂ ଉକ୍ତ ଜନଜାତିଙ୍କ ପାଇଁ କ୍ଷତିକାରକ ହେବ... ଆଦିବାସୀମାନେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସତେତନ କର୍ପୋରେଟ ନୁହନ୍ତି ବରଂ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଦେଶରେ ରହୁଛନ୍ତି....”

ଡ. ବି.ଆର.ଆୟେଦକର କେ.ଏମ ମୁନସିଙ୍କର ମତାମତ । ଯୁକ୍ତିକୁ ସମର୍ଥନ କରି ସେତେବେଳର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ- “ମିଷ୍ଟର ମୁନସୀ ସବୁକଥା କହିଛନ୍ତି; ଯାହା ମୁଁ କହିବାର ଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁନି ଯେ ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହିପାରିବି ।”^(୧୧)

ଆଲୋଚନାରେ ଶେଷରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିକୁ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରୁଥିବା ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ହଟାଇ ଦିଆଗଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମ୍ବିଧାନରେ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦର କେବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନାହିଁ । ସମ୍ବିଧାନରେ ଗ୍ରୀକ୍ଷର ଶବ୍ଦର ହିନ୍ଦୀ ଅନୁବାଦ ଆଦିବାସୀ ନୁହେଁ ବରଂ ‘ଜନଜାତି’ ବୋଲି ଲେଖା ହୋଇଛି ।^(୧୨)

ସତ୍ୟରେ ଜନଜାତିଙ୍କର ବିକାଶ ଘଟଣା ନେଇ ଏଭଳି ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚାବିତର୍କ ହୋଇଛି । ଏ ନେଇ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସୁପାରିଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସବକମିଟି ମଧ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନରେ ଏକ ମୌଳିକ ଅଧିକାରରେ ‘ସମାନତା’ ଅଧିକାର ରହିଛି,^(୧୩) ଯାହାକି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ଏବଂ ଏହା ଅଧ୍ୟାନରେ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଅନଗ୍ରସର ସମୁଦାୟକୁ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି; ତାଙ୍କୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (SC) ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ST) ଭାବେ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସମୟ ସମୟରେ ବାହାରୁଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୨୮ଟି ରାଜ୍ୟ ଓ ୮ଟି କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧,୧୦୮ ଜାତି ଓ ୨୨ ଟି ରାଜ୍ୟରେ ୭୦୫ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ହୋଇ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ସରକାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବହୁ ଗଠନମୂଳକ ଓ ବିକାଶକାରୀ ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବିଧାନ ୧୦ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଏସ.ସି ଓ ଏସ.ଟିଙ୍କର ଆରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲା; ମନେ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ ସମୟ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ସମାନ ହୋଇଯିବେ । ମାତ୍ର ଏହି ଆରକ୍ଷଣ କାଳାନ୍ତରରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଚାଲିଥିଲା । ତାହା ସହ ଅନ୍ୟ ପଛୁଆ ଜାତି (ଅଦର ବ୍ୟାକଠ୍ଠର୍ତ୍ତ କ୍ଲ୍ୟୁସ ଡକ୍ଠର) ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଚାକିରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆରକ୍ଷଣର ତାଲିକାକୁ ଆସିଲେ । ତା’ପରଠାରୁ ସେମାନେ ମନେକଲେ ଯେ ସେମାନେ ପୂର୍ବଭଳି ସେହି ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ପଛୁଆପଣ ହିଁ ଏହି ଆରକ୍ଷଣର ପ୍ରଥମ କାରଣ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଜାତିଆଣ ଭାବ ନୁହେଁ ।

ଧାରା ୩୬୬ (୨୪), ୩୬୬ (୨୫) (ଧାରା ୩୦୩ (୧) ସମ୍ବିଧାନର ଡ୍ରାଫ୍ଟରେ) ଯଥାକ୍ରମେ ଏସ.ସି ଓ ଏସ.ଟିଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାର ଧାରା ଅଟେ । ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୩୬୬(୨୪) କହିଛି ଏସ.ସି (ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି)ମାନେ “ଜାତି,

ବର୍ଷ ବା ଜନଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଏପରି ଜାତି, ବର୍ଷ, ଜନଜାତି ବା କୌଣସି ସମୁଦାୟର ଅଂଶକୁ ଧାରା ୩୪ ୧ ଅଧୀନରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (ଏସ.ସି) କୁହାଯିବ ।” ସେହିପରି ଧାରା ୩୬୬(୨୫) କହିଛି ଯେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସ.ଟି) ବା ସେହି ଜନଜାତି ବା ଜନଜାତୀୟ ସମୁଦାୟ ଭିତରେ ଥିବା ଜନଜାତୀୟ ସମୁଦାୟ ବା ତାଙ୍କର ଅଂଶକୁ ୩୪ ୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସ.ଟି) କୁହାଯିବ । ଧାରା ୩୪ ୧ ଓ ୩୪ ୨ରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ତାଙ୍କର ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ସ୍ଥିର କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏଣୁ ଜାତୀୟତା କେଉଁଠାରେ ମଧ୍ୟ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାର ଏକ ଗୁଣ ନୁହେଁ । ଶ୍ରୀ ଜୟପାଳ ସିଂହ, ଯେ କି ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦର ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ସମ୍ବିଧାନକୁ ସମର୍ଥନ କରି କହିଥିଲେ-

“ମୁଁ ଜାଣେ ଏଠି ଆଦିବାସୀ ନେଇ ବହୁତ କଥା ଅଛି; ଯାହାକି ସମ୍ବିଧାନରେ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିନାହିଁ ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି କିପରି ଉଚ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳର ଅନୁସୂଚିତ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ପ୍ରଶ୍ନର ସାମ୍ନା କରିବେ । ଆମେ ଜାଣିନାହିଁ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର କିପରି ବସ୍ତୁତା କରାଯିବ, ଆମେ ଏଯାଏଁ ଜାଣିନାହିଁ ସେଠାରେ କେତେ ପକ୍ଷରୁ ମିଳିତ ପ୍ରଶ୍ନାସନ ରହିବ, ଯେପରି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଥିବା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁ ରହିବ ବା ତାହା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହେବ । ଏଭଳି କୌଣସି ଜିନିଷ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ ଏଯାଏଁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ ମୁଁ ଏକ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଷମ ଭବିଷ୍ୟତର ସନ୍ଧାନ କରୁଛି । କାରଣ ଏହା ଆମ ପାଇଁ ଓ ଆମ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଠନ ବା ଜାତି ପାଇଁ ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବା ଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସାର, ଏହି ସେହି ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ମୁଁ ମୋର ସମ୍ବିଧାନକୁ ଅଣଭଙ୍ଗ୍ୟ ସମର୍ଥନ ଦେଇଅଛି ।” (୫୪)

‘ଇଣ୍ଡିଜନସ ପିପୁଲସ୍’ ବା ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ ସେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଭାରତୀୟ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଧାର ବିନା ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ତଥା ଅଣବିକଶିତ ହୋଇଥିବେ । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ସେମାନେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ପାଇବା ବାବେ ଆହୁରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଯାହାକି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ସେହି ଏକା ଜାଗାରେ ଥିବା ଜନତାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇନଥାଏ । ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ଜନଜାତିଙ୍କୁ ନେଇ ଅନେକ ଚର୍ଚ୍ଚାବିତର୍କ ହୋଇଛି (୧୯୪୯ ମସିହାର ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୫, ୬ ଓ ୭) ମାତ୍ର ଏହି ଆଲୋଚନା ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଶାସନ ବିଷୟରେ ଥିଲା (ସମ୍ବିଧାନର ୬୩ ଅନୁସୂଚୀ) ଏବଂ ତାହା ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ନଥିଲା ଏବଂ ସମ୍ବିଧାନ ‘ଜନଜାତି’କୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝାଇ ନଥିଲା । (୫୫)

ଯେତେବେଳେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ବୌଦ୍ଧ ବା ଜୈନ ବା ଶିଖ୍ ହୋଇଥିବେ, ସେତେବେଳେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଯେ କୌଣସି ଧର୍ମର ହୋଇପାରନ୍ତି । ଉଭୟ ଏସ.ସି ଓ ଏସ.ଟି ମାନେ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଭାରତୀୟଙ୍କ ଠାରୁ ବହୁତ ପଛୁଆ । ସେଠି ଜାତିର ମାପକାଠି ବହୁତ କଠୋର ଓ ତାହା ଜନ୍ମ ସମୟରୁ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତା’ର ଜାତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଜନଜାତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ହୋଇଥାଏ । କିଛି ଲେଖକ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଜନଜାତି ଲୋକଙ୍କୁ ‘ଆଦିବାସୀ’ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଓ ଭାବିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଦେଶର ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ପରେ ଆସିଥିବା ଉପନିବେଶକର ସମୟର । ଏ ସମସ୍ତ କଥା ଅନ୍ୟ ଦେଶର ବାସ୍ତବତା, ଯାହାକି ଭାରତ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା କୌଣସି ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ନୁହେଁ, ଯେବେଠାରୁ ଏହି କାଳଖଣ୍ଡି ପ୍ରଶ୍ନ ଘେରକୁ ଆସିଛି ତାହା ଜାତିହାସର ଅନେକ ପୂର୍ବର । ମନେହୁଏ ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ଲିପିର ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ହୋଇନଥିଲା । ଏଣୁ ସମଗ୍ର ଦେଶର ଅନ୍ୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ

ଛାଡ଼ି ଯେଉଁମାନେ ବାହାରୁ ଆସି ନୂତନ ସମୁଦାୟ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି ଅଥବା କୌଣସି ସମୁଦାୟ ବା ଦଳର ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଅଧିକାରୀ ବୋଲି କହିବା, ତାହା ପୁଣି ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର କିଛି ମୁଖ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଏତେ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଏଣୁ ଦେଶର ପ୍ରଥମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିବା ଘଟଣାଟି ବିଶ୍ୱସ୍ତରାୟ ତଥ୍ୟ ଓ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସର ଝରକାରେ ଯେଉଁଠି ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହାସିକ ସମୟରୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ, ସେଠି ଏଭଳି ପ୍ରମାଣ ପ୍ରାୟତଃ “ଜୀବାସ୍ତୁ ଓ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ଖନନ ଦ୍ୱାରା (ପ୍ରାଚୀନ ଜନବସତିର) ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବସ୍ତୁ, ଯନ୍ତ୍ରପାତିରୁ ମିଳିଥାଏ । (ଗୋନୀ ଜୋର୍ଜେସ ୨୦୧୮, ପୃ-୬) ଏହା ଉନ୍ନତବିଶ୍ୱ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାଦ୍ଧିକ ଓ ବିଶ୍ୱ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭର ଉତ୍ତମନ ଯାହା ଖ୍ରୀ.ପୂ ୨୬୦୦ରୁ ଖ୍ରୀ.ପୂ ୧୯୦୦ ମଧ୍ୟରେ ସିନ୍ଧୁ ଉପତ୍ୟକାରେ ଏକ ସଭ୍ୟତାର ଆବିଷ୍କାର କରାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଉଚ୍ଚ ସଭ୍ୟତାକୁ ବିକାଶ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଏଯାବତ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ଐତିହାସିକମାନେ ଏହାକୁ (ସିନ୍ଧୁ ସଭ୍ୟତା ବା ହରପ୍ପା ସଭ୍ୟତା) ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି; ଯାହାକି ଏକ ନଗର ସଭ୍ୟତା ଥିଲା, ମାତ୍ର ଜନଜାତି ସଭ୍ୟତା ନଥିଲା । ଭାରତର ଜନଜାତିମାନେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ବା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଜନଜାତିଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଅଟନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କି ତାଙ୍କ ମୂଳ ଭୂମିରୁ ହଟାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପରଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଭୂମିକୁ ଅଧିକାର କରିଥିବା ଲୋକମାନେ ସେଠାରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ତାଲିକା ରାଜ୍ୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଯେପରି କୌଣସି ସମୁଦାୟ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ସେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ଏହି ଅନୁସୂଚନା ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଉପରେ ଆଧାରିତ ତାହା ସ୍ଥାନୀୟ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ଅଧିକାରୀ ତାଲିକା ହେଉଛି ଏକ ଚିରନ୍ତନ ପଦ୍ଧତି । ଏହି ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମୟରେ କିଛି ନୀତିନିୟମ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ; ଯାହାକି ଲୋକୂର୍ତ୍ତ କମିଟି (୧୯୬୫) ^(୫୬) ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ।

- ଆଦିମ ଲକ୍ଷଣର ସୂଚନା
- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତି
- ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ନେଇ ଅଧିକ ଲଜାବୋଧ
- ଭୌଗୋଳିକ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା
- ପଛୁଆପଣ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନୁସୂଚିତ ହୋଇଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ସମୁଦାୟଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୭୦୫ (୫୭) ସେମାନେ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏଣୁ ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ^(୫୮)

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଦେଶର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଚାଲିଛି । ୧୯୫୧ ଜନଗଣନାରେ ଏହା ୫.୬ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ଏବଂ ୨୦୧୧ ଜନଗଣନାରେ ଏହା ୮.୬ ପ୍ରତିଶତ ରହିଛି । ୨୦୧୧ର ମୋଟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୧୦,୪୨,୮୧, ୦୩୪ । ତାହା ପୁଣି ୪ଟି ରାଜ୍ୟର ଓ ୨ଟି କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର । ସେମାନଙ୍କର ଭାରୀ ବହୁତ ମଧ୍ୟ ରହୁଛି । ଅନ୍ୟ ୭ଟି ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନେ ୨୦ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି । ନିମ୍ନୋକ୍ତ ତାଲିକାରେ ଦେଖିପାରିବା ।

ସାରଣୀ - ୧

ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟା

ରାଜ୍ୟ / କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ	ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ ରାଜ୍ୟ
ରାଜ୍ୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ସହ	
ମିଜୋରାମ	୯୪.୫
ନାଗାଲାଣ୍ଡ	୮୬.୫
ମେଘାଳୟ	୮୬.୧
ଅରୁଣାଚଳପ୍ରଦେଶ	୬୮.୮
ମଣିପୁର	୪୦.୯
ସିକ୍କିମ	୩୩.୮
ତ୍ରିପୁରା	୩୧.୮
ଛତିଶଗଡ଼	୩୦.୬
ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ	୨୬.୨
ଓଡ଼ିଶା	୨୨.୮
ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ	୨୧.୧
କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ	
ଲାକ୍ଷାଦ୍ୱୀପ (କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ)	୯୪.୮
ଦାଦ୍ରା ଓ ନଗର ହାବେଳୀ	୫୨.୦୦

(ତଥ୍ୟ : ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ରେଜିଷ୍ଟାର ଜେନେରାଲଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଜନଗଣନା ୨୦୧୧)

ଏହାର ଅର୍ଥ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଦେଶର ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବୋଧହୁଏ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏହି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ବୋଧହୁଏ ମୁଖ୍ୟ ରୂପରେ ପାର୍ବତ୍ୟାଞ୍ଚଳ ଓ ବନାଞ୍ଚଳକୁ ଅଧିକାର କରି ରହିଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ପାରିସ୍ଥିତିକ ଭୂ-ଜଳବାୟୁର ସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ହୁଏତ ପର୍ବତ ଓ ବନାଞ୍ଚଳରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମତଳ ତଥା ଅପହଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ରହୁଛନ୍ତି । ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ସଂଖ୍ୟା ୮.୧୩ ପ୍ରତିଶତ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳର ଜନସଂଖ୍ୟା ୨.୮ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ମୋଟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ଜନସଂଖ୍ୟାର ୮୯.୯୭ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ବେଳେ ୧୦.୦୩ ପ୍ରତିଶତ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ।^(୬୦) ଅଧିକାଂଶ ସମୁଦାୟ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତର ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଆପଣାଇ ନେଇଛନ୍ତି, ଯେପରି ଭାଷା, ଧର୍ମ, ପୋଷାକ ଏପରିଅନେକ କିଛି ।^(୬୧)

ଭାରତର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ

ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଭାଇ ସମୁଦାୟର ଜଣେ ମହିଳା ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ସମୁଦାୟର ଧର୍ମ ଲୋକ ଖୁବ୍ ମାତ୍ର ମାରିବା ଓ ଉଲଗ୍ନ କରି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଚଳାଇବା ଘଟଣା ନେଇ ଯେଉଁ ଅପିଲ କରାଯାଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦୋଷୀର ଦୋଷକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ହିନ୍ଦୀ ନିରୋଧ) ନିୟମ (ଆକ୍ଟ), ୧୯୮୯ ଅନୁଯାୟୀ ବନ୍ଦେ ହାଇକୋର୍ଟର ଅଭରଜାବାଦ ବେଷ୍ଟରେ ଅଲଗା କରାଯାଇଥିଲା । ମାନ୍ୟବର ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଏକଥା ଶୁଣି ହତଚକିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଜନଜାତି ମହିଳାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଗାଁର ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଦିନରେ ଏଭଳି ଲଜ୍ଜାଜନକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରାଇବା ଘଟଣାର ନିନ୍ଦା କରି ତାହା ଅପମାନଜନକ ବୋଲି କହିଥିଲେ ଏବଂ ତା’ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଥରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଭାରତ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କର ଏକ ଭୂମି, ଯେଉଁଠି ୯୨ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କ ଏବଂ ଦ୍ରାବିଡ଼ାୟକ ପୂର୍ବର ଲୋକ ହିଁ ଭାରତର ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ । ତାଙ୍କ ଥରେ ସ୍ୱାଧୀନାନ୍ତର “ଭାରତ ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ଭଳି ବହୁଳ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କ ଦେଶ ।” କୋର୍ଟକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଯେ ଦ୍ରାବିଡ଼ାୟକ ପୂର୍ବର ସେକଥା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ବହୁ ଯତ୍ନଶୀଳ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହେଲା । ଏହି ଉକ୍ତାଂଶଟିଏ କାଷ୍ଠ ଆଣ୍ଡ ଗ୍ରାଜିକସ ଅଫ ସାଉଥ ଇଣ୍ଡିଆ (୧୯୦୯)ର ଲେଖକ ଥିଷ୍ଟନଙ୍କ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହା ହେଲା- “(I)t is the pre-Dravidian oborigines and not the later and more cultural Dravidians who must be regarded as the primitive existing race... ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ହେଉଛି ଦ୍ରାବିଡ଼ାୟକ ପୂର୍ବର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଓ ପରର ନୁହଁନ୍ତି ବା ଦ୍ରାବିଡ଼ାୟକ ଠାରୁ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ; ଯାହାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୌଡ଼ରେ ପ୍ରାଚୀନ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । (ଦି ମାଡ୍ରାସ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ପ୍ୟୁଣ୍ଡ-୧୨୪-୫)’ (୨୨)

କୋର୍ଟଟି ଏପରି ଶେଷ ହୋଇଥିଲା ଯେ ମୁଣ୍ଡା ଭାଷା ଉତ୍ତର ଭାରତର ଅଷ୍ଟିକ ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । “ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପ୍ରମାଣ ଉପଲବ୍ଧ... ଅଷ୍ଟିକ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ସର୍ବ ପୁରାତନ ଓ ତାହା ଦ୍ରାବିଡ଼ାୟକ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଗତି ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଇଣ୍ଡୋ ଯୁରୋପୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ତିବ୍ୱତ-ଚୀନୀ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ।” ଥରେ ସିଏଟି ଏଭଳି ପରିସର ଉପରେ ଆଧାରିତ ଯେ ଭୂମିକୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରଥମ ପ୍ରବେଶକଙ୍କୁ ବାଦ ଦେଇ ବାକି ସମସ୍ତେ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ଏବଂ ସମୟକାଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କୋର୍ଟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭାଲ ସମୁଦାୟର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସୁବିଧା ବର୍ଦ୍ଧନ କରାଇବା ଦିଗରେ ଥିଲା । କାରଣ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରରେ ପଛୁଆ ଥିଲେ ଏବଂ ପଛରେ ଆସିଥିବା ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କ ବିକାଶର ସ୍ତ୍ରୋତ ଆଗରେ ସେମାନେ ପଛୁଆ ହୋଇ ରହିଯାଇଛନ୍ତି । ଅଦାଲତ ଭାରତର ଉଚ୍ଚ ଜନଜାତି ଜନତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ଅନ୍ୟାୟକୁ ଆଲୋକପାତ କରିବାକୁ ବହୁତ କଠୋର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଦେଶର ଇତିହାସରେ ଏକ ଲଜ୍ଜାଜନକ ଘଟଣା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ଆସିଛି ସେହି ଐତିହାସିକ ଅନ୍ୟାୟକୁ ହଟାଇବାର । (୨୩)

୨୦୧୧ର ଉପରୋକ୍ତ କେଶଟି ଯେତେବେଳେ କୋଟି କୋଟି ଜନଜାତି ଜନତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ଦେଶର ମୂଳନିବାସୀ ବା ଭାରତର ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଭାରତର ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ଥିଲେ ମିଷ୍ଟର ଡ୍ୱାଇ.କେ ସଭାର୍ଡ୍ସ। ସେ ଯେତେବେଳେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର କଥା ଉଠାଇ ୭୨ତମ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆସୋସିଏସନ (ଆଇଏଲଏ) ଫୁଲ୍ ୨୦୦୬ରେ ଦେନିଆଲର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିବେଶନ ଚରଣରେ ସମୋ୍ଧନ କରି ଶେଷ କରିଥିଲେ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ମାନେ ଭାରତରେ ଆଜି ବି ତର୍କର ବିଷୟ । ହେଲେ ଏଠି କିଛି ଦଳକୁ ମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଏବଂ ଏହା ହେଉଛି ଭାରତର ସାଧାରଣ ଧାରଣା ଯାହା ମାଧ୍ୟମରେ ‘ମୂଳନିବାସୀ ବା ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ ଶବ୍ଦଟି ଭାରତରେ ମିଥ୍ୟା ନାମ ବା ଆଧାରହୀନ (୨୪) । ଏହି ଅଧିବେଶନର ‘ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର’ ଶାର୍ଷିକକୁ ମାନି ସେ କହିଥିଲେ ମୂଳଅଧିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର ରକ୍ଷା ନେଇ ଭାରତୀୟ ଅନୁସୂଚିତ ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ଅଧିକ ଯତ୍ନଶୀଳ । ସେ ଇଙ୍ଗିତ କରିଥିଲେ

ଯେ ଅନ୍ଧାରାଣ୍ଡା ଆଇନ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ନେଇ ଚିନ୍ତିତ ଯେ ସେମାନେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସମୋଧିତ ହୋଇପାରି ଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦିଗରେ ଯେତେବେଳେ ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ନ୍ୟାୟିକ ପଦ୍ଧତି ଭାରତ ଭଳି ମଡେଲ ସ୍ୱରୂପ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପାଇଁ ନିଆଯାଇଥାଆନ୍ତା ।^(୬୫)

ଘରୋଇ ପ୍ରବଚନ

ଯେତେବେଳେ ଭାରତ ‘ଇଣ୍ଡିଜନସ’ ବା ମୂଳନିବାସୀର ନାମକରଣ ଘଟଣା ନେଇ ଜାତିସଂଘରେ ଅତି ସୁସ୍ଥ ଅନ୍ଧର ରଖିଥିଲା, ବିଳମ୍ବରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ଅଫିସିଆଲ ତଥ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଚାଲିଥିଲା ସେତେବେଳେ “ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି କମିଶନ ରିପୋର୍ଟର ୧୯୬୧ର ରିପୋର୍ଟରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିମାନେ ଅନ୍ଧକାରୀୟ ସ୍ତରରେ ମୂଳନିବାସୀ ଭାବେ ପରିଚିତ ହେବେ ।”^(୬୬)

ଶ୍ରୀମତୀ ମୀରା କୁମାର, ତତ୍କାଳୀନ ଲୋକସଭାର ବାଚସ୍ପତି ଅନ୍ଧକାରୀୟ ମୂଳନିବାସୀ ଦିବସ ଭାବେ ୯ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୨ ଅବସରରେ ସଦନରେ କହିଥିଲେ, ମୂଳନିବାସୀମାନେ ଦେଶର ଜନଜାତି ଭାବେ ପରିଗଣିତ (ଫୈକି ଓ ନାୟର : ୨୦୧୭) ଗୃହ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ତା’ର ଅଫିସିଆଲ ଅର୍ଥରେ ୨୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୮ରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଗଠନ କରିଥିଲା । “ତ୍ରିପୁରା ରାଜ୍ୟର ମୂଳନିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ, ଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟା ନେଇ^(୬୭) । ଏହି ଘଟଣାରେ ପୁଷ୍ପଭୂମି ତ୍ରିପୁରାର ଅଧିବାସୀ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ରହୁଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଯଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଲାଦେଶରୁ ଦେଶ ବିଭାଜନ ସମୟରେ ଓ ପରେ ଯାଇ ସେଠାରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଅବକେଳୁ ଆଣ୍ଡ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଅଫ ସିଟିଜେନସିପ୍ (ସଂଶୋଧନ) ବିଲ ୨୦୧୯ର ଗୋଟିଏ ମତାମତରେ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦଟି ଏଭଳି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । “ଭାରତୀୟ ପୁନଃ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସୁରକ୍ଷା ଆଣ୍ଡା କରିବେ; ଯାହା ଉତ୍ତରପୂର୍ବ ଭାରତର ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଇଣ୍ଡିଜନ ସମ୍ବିଧାନର ୬୫ ଅନୁସୂଚୀ ଆଧାରରେ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ବଙ୍ଗଳା ରେଗୁଲେସନ ୧୮୭୩ରେ ‘ଦି ଇନର ଲାଇନ’ ସିଷ୍ଟମ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାୟୀ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । (୬୮) ଯଦିଓ ବିଲର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଅଂଶରେ ବା ନିୟମ (ଆକ୍ଟ)ର ପାଠ୍ୟପଞ୍ଜିକାରେ ଏଭଳି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ନଥିଲା । ସମ୍ବିଧାନର ୬୫ ଅନୁସୂଚୀରେ ଆସାମ, ମେଘାଲୟ, ତ୍ରିପୁରା ଓ ମିଜୋରାମର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଶାସନିକ ସୁବିଧାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଏବଂ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଅନ୍ୟ ବିଧାନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ମୂଳନିବାସୀର ନାମ ବ୍ୟବହାର ହିଁ ହୋଇନାହିଁ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ (ଆକ୍ଟ) ରେକର୍ଡନେସନ ଅଫ ଫରେଷ୍ଟ ରାଇଟ ବା ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରର ଅନୁମୋଦନ ନିୟମ, ୨୦୦୬ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ନିୟମ) ଯେଉଁଥିରେ ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ରହି ଆସିଥିବା ବନବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାର ଓ ଭୂମିର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅସୁରକ୍ଷା ସମୟରେ ସମୋଧନ କରାଯାଇଛି, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କୁ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଭାବେ କେଉଁଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ନୂତନ ପ୍ରକାରର ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ଇଙ୍ଗିତ କରୁଛି । ବନରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ତାଙ୍କୁ “ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ରୁଝାଇଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଥମରୁ ସେଠାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ଓ ଜଙ୍ଗଲର ଭୂମି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ପାଷାଣକାଳୀୟ ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।”^(୬୯)

ଭାରତର ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଲୋକାଦାନ ସର୍ବୋତ୍ତମ ପୂର୍ବତନ ତାଲିକାରେ ଜେନେରାଲ କେ.ଏସ.ସି.ଏ. ଯେ କି ଭାରତୀୟ ଜନତା ପ୍ରକଳ୍ପର ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ମତ ଥିଲା ଯେ ଜନଜାତି ଓ ଅଣ ଜନଜାତି ବିଭାଜନ ହେଉଛି ଏବେର । ସେ ୧୯୯୬ର ଗୋଟିଏ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କହିଥିଲେ- “ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଜନଜାତି ଆନ୍ଦୋଳନ, ତାଙ୍କ ପ୍ରଥାରେ ନୀତିନିୟମ ଓ ଜନଜାତି ଅର୍ଥନୀତି ନେଇ ମୋ ଅଧ୍ୟାନରେ ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଥିଲା ଯେ ଏହି ଜନଜାତି ଓ ଅଣ-ଜନଜାତି ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ବିଭେଦ ଏବେକାର ଏବଂ ପ୍ରଧାନତଃ ଶୈକ୍ଷିକ ସଂସ୍ଥା ପାଇଁ । ଜନଜାତି ଓ ଅଣଜନଜାତିମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବେଶ ଭଲ ଭାବେ ମିଳାମିଶା କରନ୍ତି । ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିବା କଷ୍ଟକର ।”^(୭୦)

ଏହି ସମୟରେ ସେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଯେ ଜନଜାତିଙ୍କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନେଇ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଦିନ ଧରି ପ୍ରଚଳିତ ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରଶାସନିକ ସ୍ଥିତି

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ନେଇ ସମ୍ବିଧାନରେ ବହୁତ ସୁବିଧା ରହିଛି ।^(୭୧) ଏହି ସୁବିଧା ଦ୍ୱାରା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଲୋକମାନେ ସଂସଦରେ ବିଧାନସଭାରେ ବା ସରକାରୀ ଚାକିରିରେ ନିଜର ଉଚିତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଲାଭ କରିପାରିବେ । ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ୫ମ ଓ ୬ଷ୍ଠ ଅନୁସୂଚୀରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ରାଜ୍ୟ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ନିଗମ ପରିଷଦ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ପ୍ରଶାସନରେ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି; ଯାହାକି ୬ଷ୍ଠ ଅନୁସୂଚୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ^(୭୨) । ଏହା ସହ ଜନଜାତି ପରାମର୍ଶ ପରିଷଦ ଯାହା ୫ମ ଅନୁସୂଚୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।^(୭୩) ସେହି ପରିଷଦଗୁଡ଼ିକର ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଓ ନ୍ୟାୟିକ କ୍ଷମତା ଖୁବ୍ ବ୍ୟାପକ ଓ ‘୫ମ ଅନୁସୂଚୀରେ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ବିଶେଷକରି ଆସାମ, ମେଘାଳୟ, ତ୍ରିପୁରା ଓ ମିଜୋରାମର ପ୍ରଶାସନ ସମ୍ପର୍କିତ ଓ ୬ଷ୍ଠ ଅନୁସୂଚୀରେ ଏହି ୪ଟି ରାଜ୍ୟର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳ ସମ୍ପର୍କିତ । ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନର ଲାଗୁ ହେବା ସେଠାକାର ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଗତ କରାଯିବାରୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ସମୁଦାୟଙ୍କ ସମ୍ବଳିତରଣ ଏକ ନୂଆ ଦିଗ ନେଇଥିଲା ।^(୭୪) ଏହି ନିୟମ ଜଙ୍ଗଲର ପରିସରକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେବା ସହ ଜଙ୍ଗଲ ଭୂମିରେ ଜୀବିକା ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଯେଉଁମାନେ କି ପିଢ଼ି ପିଢ଼ି ଧରି ଜଙ୍ଗଲରେ ରହି ଆସୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଅଧିକାର ଏଯାବତ୍ ଲିଖିତ ହୋଇନାହିଁ, ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲର ଅଧିକାର ରେକର୍ଡ଼ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ନକ୍ସା ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ପରିବେଶ ଓ ପ୍ରମାଣ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଭୂମିର ଅଧିକାର ନିଧାନ ନିହିତ କରାଯାଇଥାଏ । ନିୟମର ପ୍ରସ୍ତାବନାର ଗୋଟିଏ ମନ୍ତବ୍ୟରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଉପନିବେଶବାଦ ସମୟରେ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ନେଇ ହୋଇଥିବା ବୁଝାମଣାରେ ପୈତୃକ ଜମିର ଓ ସେଠାରେ ରହୁଥିବା ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ଠିକ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଯାହା ଫଳରେ ବନବାସୀଙ୍କ ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ବଣରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଏତିହାସିକ ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ଜଙ୍ଗଲର ଜୈବ ବିବିଧତା ନେଇ ଖାସ୍ ଖୁଆଇ ଚଳି ଆସୁଥିବା ତଥା ଜଙ୍ଗଲର ଅଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ଅଟନ୍ତି ।^(୭୫)

ସେଠାରେ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା ସଭା ମଧ୍ୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି ଯେପରି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ବଖେଡ଼ ଲେବର ଆବୋଲିସନ ଆକ୍ଟ, ୧୯୭୬ (ବେଠି ଶ୍ରମିକ ମୂଲ୍ୟୋତ୍ତର ନିୟମ) ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିଙ୍କ ପ୍ରତି ହିଂସା ନିରୋଧକ ଆଇନ ୧୯୮୯ ନୂଆ ସଭାରେ ଭାରତର ଜୈବ ବିବିଧତାର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବିକାଶ ଆଦିର ସ୍ୱାର୍ଥନିମିତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିଗରେ ମତ ରଖେ । ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବନ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ତଥା ଏହାର ସ୍ଥାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକରଣ ଯୋଗୁଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ।

୧୯୯୯ରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ତାଙ୍କର ସାମୂହିକ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜନଜାତି ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଗଢ଼ାଗଲା । ଭାରତ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନର ୩୩୮-୯ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଜାତୀୟ କମିଶନ ଗଠନ କଲେ । ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟିଡ଼ା କମିଶନର ମଧ୍ୟ ସମ୍ବିଧାନ ଓ ଅନ୍ୟ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଣ ତଥା ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କିତ ତଦନ୍ତ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଘଟଣାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ରହିଲା । ଉକ୍ତ କମିଶନର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର କ୍ୟାବିନେଟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ସମାନ ହେଲା ଏବଂ ୨୦୦୪ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ପ୍ରଥମ କମିଶନ ସ୍ଥାପନା ହେଲା ।

ମୂଳନିବାସୀ, ଆଦିବାସୀ ଓ ଜନଜାତିର ଉଚିତ ସଂଜ୍ଞା

ଅର୍ଥସର ରେକର୍ଡ଼ରେ ଓ ଐତିହାସିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଏପରି ବହୁତ ଶବ୍ଦ ରହିଛି, ଯେପରି ପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀ, ପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଆଦିବାସୀ ଲୋକ, ଦେଶଜଲୋକ, ମୂଳନିବାସୀ, ଜନସଂଖ୍ୟା; ଯାହାକୁ ମୂଳନିବାସୀ (ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍) ସ୍ଥାନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ଯଦିଓ ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଲୋଚନାରେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଛି ମାତ୍ର ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ଯାହା ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ତାହା ବୈଶ୍ୱିକ ଗ୍ରହଣୀୟତା ପାଇନାହିଁ । ୨୦୧୭ର ଗୋଟିଏ ତଥ୍ୟାବଳୀ ଅନୁସାରେ ବହୁ ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ ‘ପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ର ବା ପାଞ୍ଚ ନେସନ’କୁ ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ/ ମୂଳନିବାସୀ’ ବା ଦେଶଜଲୋକଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।^(୧୬) ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, କାନାଡ଼ା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଆଦି ଦେଶରେ ‘ପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ର’ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣୀୟତା ହାସଲ କରିଥିବା ହେତୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଧରିନେଇଥିଲେ ଏହା ସହିତ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦକୁ ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷକରି ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବୈଶ୍ୱିକ ପଦ୍ଧତିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ତାହା ଦୋଷଯୁକ୍ତ ।^(୧୭) ସେମାନେ ଧରିନେଇଥିଲେ ଯେ ଏହା ବିଭିନ୍ନ ସମୁଦାୟକୁ ସମରୂପ କରିବା ନେଇ ଔପନିବେଶିକ ମାନବବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ମୌଳିକ ଭାବେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୁଦାୟକୁ ବୁଝାଇବାରେ ତଥା ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ସପକ୍ଷରେ ନଥିଲେ । କାରଣ ସେମାନେ ଜନତାଙ୍କୁ ସମରୂପ କରିବାର ପ୍ରଭାବକୁ ପ୍ରାଚୀନ ରାଜକୀୟ ମାନବବିଜ୍ଞାନରେ ‘ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ’ ମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି କହି ତାଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାନ କରିଥିବା ଉପନିବେଶିକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ଦର୍ଶାଉଥିଲେ । ବହୁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ ସମୁଦାୟକୁ ସଂଜ୍ଞାକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ବିଶ୍ୱର ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ ନାମକରଣ କରିବା ଦିନକୁ ଦିନ ସମସ୍ୟାମୟ ହୋଇଯାଇଛି ଏବଂ ମୂଳରୁ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ଅପମାନଜନକ, ଐତିହାସିକ ଅଶୁଦ୍ଧ ଓ ଔପନିବେଶିକ ଅତୀତ ଦ୍ୱାରା ଦୃଷ୍ଟିତ ହେବା ସହ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂଜ୍ଞାନାଟ୍ମକ ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ଧାରଣା ସହ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାକୁ କବର୍ଥ କରୁଛି ।” (ପିଟର ଆଣ୍ଡ ମିକା : ୨୦୧୭) । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ବହୁତ ଲୋକ ଆଜି ମଧ୍ୟ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଚିତ ମଣୁଛନ୍ତି । (ମୂଳନିବାସୀ ବ୍ୟାପାରରେ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୁଦାୟ (ଇଣ୍ଡି ନେସନାଲ ଓ୍ୱାର୍କ ଗ୍ରୁପ୍ ଫର ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଆଫାୟାରସ୍, (ଆଇ ଡବ୍ଲ୍ୟୁ ଇଆଇଏ) ବୈଶ୍ୱିକ ମାନବାଧିକାର ସଙ୍ଗଠନ ତାର କୋପେନହେଗନର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା, ତା’ ନେଇ ଲଢ଼ିବା ଓ ତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବାରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ । ଏହା ସହ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଙ୍ଗଠନ (ଆଇଏଲଏଓ) ଆଜି ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବ ପୋଷଣ କରିଆସନ୍ତି । କିଛି ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ‘ମୂଳନିବାସୀ ଓ ସଂଜାତି ବିଷୟକ’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଆସନ୍ତି ।^(୧୮) ରୋକ୍ୱାନେ ତୁନବାର-ଓରଟିନ୍, ତାଙ୍କ ସେହି ଭୂମିର ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଇତିହାସ (United States from the Perspective of the original inhabitants of that Land) ପୁସ୍ତକର ଶୀର୍ଷକକୁ “ଆନ୍, ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ” ହିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫ ଦି ଯୁନାଇଟେଡ୍ ଷ୍ଟେଟସ ୨୦୧୪ କରିଥିଲେ । ସେ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଇଣ୍ଡିଆ, ନ୍ୟାଟିଭ ଆଦି ଶବ୍ଦକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ‘ଇଣ୍ଡିଆ’ ଶବ୍ଦଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମିଥ୍ୟା ନାମ, ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମୂଳ ନିବାସୀମାନେ “ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଏହାକୁ କଳଙ୍କ ବୋଲି ମଣନ୍ତି ନାହିଁ ।”^(୧୯) ବହୁ ସଭ୍ୟ ସମାଜ ଓ ସଙ୍ଗଠନ ଯେପରି ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ଫୋରମ ଓଡ଼ିଶା (ଆଇପିଏଫଓ), ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଓ ଟ୍ରାଇବାଲ ପିପୁଲ୍ସ ଫର ଆକ୍ୱନ (ଜେଆଇପିଏ) କୁ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଫୋରମ (ଜେଡ଼ଆଇଫୋରମ), ମିଜୋରାମ ଆଦି

ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି.... ପିତର ଓ ମିକାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସମ୍ପାଦକାୟରେ ସେଠି କିଛି ଲୋକଙ୍କର ଏ ନେଇ ବିରୋଧ ରହିଥିଲା ଯେଉଁମାନେ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଓ ଦେଶଜଲୋକ ଶବ୍ଦକୁ ନାମିତ କରିଥିଲେ । “କାରଣ ସେମାନେ ଜନତାକୁ ସମରୂପ କରିବାକୁ ପ୍ରାଚୀନ ମୌଳିକ ମାନବବିଜ୍ଞାନରେ (ଉପନିବେଶକଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାପନକୁ ବିରୋଧ କରି) ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ‘ଇଣ୍ଡିଜନସ’ ବା ମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି କହିଥିଲେ । (ପିତର ଆଣ୍ଡ ମିକା : ୨୦୧୭)

ଭାରତରେ ଜନଜାତି, ଆଦିବାସୀ, ବନବାସୀ ଆଦି ଶବ୍ଦକୁ ବଦଳାଇ ବଦଳାଇ ବହୁତ ଥର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ଜାତୀୟ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଅଧିକାର ସମୁଦାୟ କହିଥାଏ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦଟି ଭାରତର ବହୁତ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସାମୁହିକ ଶବ୍ଦ ଅଟେ । ଏହା ବୁଝାଇଛି ଯେ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ଦୁଇଟି ହିନ୍ଦୀ ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଛି । ତାହା ହେଲା ‘ଆଦି’ ଅର୍ଥ ପ୍ରଥମରୁ ଓ ‘ବାସୀ’ ଅର୍ଥ ଅଧିବାସୀ । ଏହି ଶବ୍ଦଟିର ବ୍ୟବହାରରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ “ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ମୂଳନିବାସୀ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ମନଗଢ଼ା ପରିଚୟ ନେଇ ହୋଇଥିବ, ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।^(୮୦) ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସ୍ଵୀକାର କରାଯାଇଛି ଯେ ସେମାନେ ସମାନ ପ୍ରକାରର ସମୂହ ନୁହନ୍ତି । ‘ତାଙ୍କ ଅତୀତ ନେଇ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ ।’ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ବେଶୀ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହାସଲ କରିଥିଲା । ୧୯୩୮ ମସିହାର ମେ ମାସରେ ହୋଇଥିବା ଆଦିବାସୀ ମହାସଭାର ଗଠନ ପରେ, ଯାହାର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ମିଷ୍ଟର ଜୟପାଳ ସିଂହ ଓ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ବିହାରର ଅଂଶବିଶେଷ ଥିବା ସାନ୍ତାଳ ପ୍ରଗଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଛୋଟନାଗପୁର ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଅଲଗା କରିବା ।^(୮୧) ଦାସଗୁପ୍ତା ସଙ୍ଗୀତା (୨୦୧୮)ରେ କହିଥିଲେ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦଟି ହେଉଛି ଏକ ରାଜନୈତିକ ନିଷ୍ପାଦନ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ତାହା ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ୧୯୩୮ ମସିହାରେ ରାଜନୈତିକ ପୁଷ୍ପଭୂମିରେ ହିଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା ।^(୮୨)

ଆନ୍ଦେଦକର ଜନଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ‘ଆବଓରିଜିନାଲ ବା ଆଦିବାସୀ’ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକରିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ‘ଆନିହିଲେସନ ଅଫ କାଷ୍’ ୧୯୩୬ରେ ଯାହାକି ଲାହୋରର ଜାଟ-ପାଟ-ତୋଡ଼କ ମଞ୍ଚଳର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନର ତାଙ୍କର ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ପରିବେଷଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ କହିଛନ୍ତି, “ଏହି ଆଦିବାସୀମାନେ ତାଙ୍କ ମୂଳ ଓ ଅବିକଶିତ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ଭୂମିଖଣ୍ଡରେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହା ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର ସଭ୍ୟତାକୁ ସଗର୍ବେ ଧରି ରଖିଛି”^(୮୩) ସେ ଜନଜାତିକୁ ସେତେଟା ସାନ୍ତ୍ଵନା ନ ଦେଇ ୬ ମେ ୧୯୪୪ ବନ୍ଦେଠାରେ ହୋଇଥିବା ସର୍ବଭାରତୀୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିସଂଘରେ କହିଥିଲେ ଆଦିବାସୀ ଜନଜାତିମାନେ ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ କିଛି ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିକଶିତ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ବା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁଙ୍କର ହାତ ବାରିଶି ହୋଇ ରହି ସବୁଜନ ବିଚାଡ଼ି ପାରନ୍ତି; ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଲାଭ ହୋଇ ନଥାଏ ।”^(୮୪) ୧୯୪୬ ଡିସେମ୍ବର ୧୯ ତାରିଖରେ ଜୟପାଳ ସିଂହଙ୍କ ସୂଚି କରିବା କଥାର ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ଥିଲା । ସେ କହିଥିଲେ ଆଦିବାସୀ / ଆବଓରିଜିନାଲମାନଙ୍କୁ ଅବିକଳ ଅନ୍ୟ ଭାରତୀୟଙ୍କ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଉଚିତ । ସେମାନେ କୌଣସି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁରକ୍ଷା ତାହାକି ନାହିଁ; ଯେଉଁଥିରେ ଏକ ମହତର ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ।^(୮୫) ଆନ୍ଦେଦକରଙ୍କ ଦର୍ଶନ ବୋଧହୁଏ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ (Untouchable) ଥିଲେ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲା; ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିକ ଅପେକ୍ଷା ଆନ୍ଦେଦକର ସେ ସମୟରେ ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର ବହୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ପୂର୍ବରୁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରାଧାନିକ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖିଥିଲେ । ସେ ଯାହା ହେଉ, ଏଠାରେ ମୁଖ୍ୟ ବିନ୍ଦୁ ହେଲା ସେ ମଧ୍ୟ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ନିଜ କଥାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିଲେ ।

‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ବା ଭାରତ ବାହାରେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଚରଣ ଓ ଗଣମାଧ୍ୟମର ଜନଜାତି ଲୋକଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁଳ ବ୍ୟବହୃତ । ତାହା ପୁଣି ଉକ୍ତ ଜନଜାତି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ତାଲିକାରେ ଥାଆନ୍ତୁ ବା ନଥାଆନ୍ତୁ ।

ପ୍ରକୃତରେ ‘ଆଦିବାସୀ’ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜନସମୂହ ନୁହେଁ ବରଂ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜନଜାତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; ଯେଉଁମାନେ କି ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରନ୍ତି, ଏପରିକି ସହରରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷା କହିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀର ପରିବାରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି, ସାମାଜିକ ଚାଳିଚଳଣି ମଧ୍ୟ ଅଲଗା ଅଲଗା । ଠିକ ଏହି ସମୟରେ ଏଠି ଶିକ୍ଷଣ ଓ ସଭ୍ୟ ସମାଜର ସଙ୍ଗଠନ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ନେଇ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସହମତି ଥାଏ, ଯାହାର ସଂସ୍କୃତ ଅର୍ଥ ମୂଳ ଓ ପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀ (ଆଦି- ପ୍ରଥମ +ବାସୀ- ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକ) । ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶବ୍ଦ ନେଇ ସେତେଦିନ ସହଜବୋଧ ନକରି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ- ‘ସୋ-କଳତ-ଅ । ବବୋରିଜିନ୍’ ‘ତଥାକଥୂତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ (ତଦ୍‌ଦତ୍ତ : ୧୯୯୯) । ପ୍ରଥମତଃ ବାନାର୍ଜୀ ତାଙ୍କର ୨୦୧୬ର ଏକ ନଥିପତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ପାଦଟୀକାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ଉଭୟ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି କାରଣ ଉତ୍ତର-ଭାରତର ପୂର୍ବର ଅଞ୍ଚଳର ମୂଳନିବାସୀମାନେ ନିଜକୁ ଆଦିବାସୀ ବଦଳରେ ଜନଜାତି କୁହାଯିବା ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ତା’ପରଠାରୁ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦଟି ମଧ୍ୟ ଭାରତରୁ ଆସିଥିବା ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କ ପାଖରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।^(୮୬) ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଲେଖାଯାଉଥିବା ଅଗ୍ରଣୀ ଶାସନକାଳରେ^(୮୭) କୌଟିଲ୍ୟ, ଜନଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଛନ୍ତି, ସେ ସାମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ଜନଜାତିକୁ (ସାମାନ୍ତ ଜାତି) ଲେଖିଛନ୍ତି । (ସାମାନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାହାଡ଼ୀ ଲୋକ ବା ବନ, ପର୍ବତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ବଣୁଆ ଲୋକ, ଯେଉଁମାନେ କି ରାଜାଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାହାରେ ଥିଲେ)^(୮୮) ଓ ଜନଜାତିମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଥିଲେ । (“ନିରକ୍ଷୁଣ ଭାବେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲର ଜନଜାତିମାନେ ଅଧିକ ସାହସୀ ଓ ଦିବାଲୋକରେ ଲଢ଼ିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଦେଶକୁ ଅଧିକାର କରିବା ଅଥବା ଧୂସ କରିବାର କ୍ଷମତା ରଖନ୍ତି ଓ ରାଜାଙ୍କ ଭଳି ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ।)^(୮୯) ହେଲେ ସେ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦର ନା ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ନା ମୁହଁରେ ନେଇଥିଲେ ।

ଯଦିଓ ପାର୍ବତ୍ୟ ଓ ବନାଞ୍ଚଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ଜନଜାତି ତାଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ, ଯେପରି ମଧ୍ୟ-ଭାରତର ଗୋଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଯାହା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜୁତି କରୁଥିଲା, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ବର୍ଷ ଧରି ମଧ୍ୟଭାରତର ବିଶେଷକରି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ଛତିଶଗଡ଼, ବିହାର ଓ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାର୍ବତ୍ୟାଞ୍ଚଳରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତତ୍କାଳୀନ ମୋଗଲ ପରିବାର ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ଚଳୁଥିଲେ, ଏପରିକି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କୋରେଟି (୨୦୧୬)ରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଗୋଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମାତୃଭାଷା ଥିଲା ଗୋଣ୍ଡି, ଯାହାକି ଇଣ୍ଡୋ-ଦ୍ରବିଡ଼ୀୟ ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଓ ତାହା ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ଛତିଶଗଡ଼, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ, ତେଲେଙ୍ଗାନା ଓ ଓଡ଼ିଶା ଭଳି ୬ଟି ରାଜ୍ୟରେ କୁହାଯାଉଥିଲା ।^(୯୦) ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ସେଠାରେ କାୟୋକା ଭଳି ଜନଜାତି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା, ଯାହାକି ମହାଭାରତରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଛି । ଆସାମର ଅହୋମ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ (୧୨୨୮-୧୩୩୮) ହେଉଛି ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ ।^(୯୧) ଗୋଣ୍ଡ ଓ ଅହୋମ୍ ଭଳି ଆହୁରି ଅନ୍ୟ ଜନଜାତି ରାଜା ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ କି କେବଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ, ଯେପରି କେରଳର ମାମ୍ବା ଯେ କି ତାଙ୍କ କାହାଣୀରେ ଦାବି କରନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ୭୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଓ ପାଣ୍ଡ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜା ଚିରୟବର୍ମନଙ୍କ ପୂର୍ବର, ସିଏ ତୋଳ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହୋଇ କେରଳର ଇଡୁକା ଜିଲ୍ଲାରେ ୭୦୦ ଶତାବ୍ଦୀ ତଳେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ ।^(୯୨) ଆଣ୍ଡ୍ରେ ବେଟେଲି ତାଙ୍କର ୧୯୯୮ର ନଥିପତ୍ରରେ^(୯୩) ଭାରତର କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପାଇଁ ଟ୍ରାଭେଲ’ ପାହ୍ୟାର ଉତ୍ତୁରି ସମ୍ପର୍କରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଅତୀତର ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ, ଯେପରି ‘ପ୍ରାଚୀନ’ ଶବ୍ଦ, ‘ଅସୁବିଧା’ ‘ପାର୍ବତ୍ୟ ଓ ବନାଞ୍ଚଳ ଜନଜାତି’ ‘ପ୍ରାଚୀନ ଅଧିବାସୀ’ ଜନଜାତି (ଆଦିବାସୀ) ତା’ପରେ ‘ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି’ ବା (ଏସଟି) ଶବ୍ଦକୁ ଇଙ୍ଗିତ କଲେ ଏବଂ ତାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବର ସରକାର ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥିଲେ । ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଥିଲେ ଯେ ‘ଭାରତରେ ଉଭୟ ଜନଜାତିୟ ଓ ଅଣଜନଜାତିୟ ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କର ବାହାରର ପ୍ରେରଣା, ମିଶ୍ରଣ ଓ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ଏବଂ ଉନ୍ନତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ-ଭାରତର ବର୍ତ୍ତମାନର ଜନଜାତିମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାମାଜିକ,

ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ ରଣମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିବେ ଅଥବା କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ସାରିଥିବେ ।” ମାତ୍ର ଏହା ଅସ୍ପେଷିଆ ଓ ଆମେରିକାରୁ ମିଳିଥିବା ପ୍ରେରଣାରୁ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦର ପ୍ରକୃତ ବାସ୍ତବତା, ଯାହାକି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁଭୂତି ଓ ବିଶ୍ୱର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ହିଁ ଆସିଛି । ମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ପୁଷ୍ପଭୂମିରେ ତାହା ସନ୍ଦେହାସ୍ପଦ ।

ଭାରତୀୟ ପୁଷ୍ପଭୂମିରେ ‘ମୂଳ ଅଧିବାସୀ’ ଶବ୍ଦଟି ମହାଦେଶ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରାଯିବା ଦରକାର, ମାତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ନୁହେଁ । ପରେ ଏଠାରେ ସାଧାରଣ ଭାବେ ବା ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ସମୁଦାୟ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାର ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅସ୍ତିତ୍ୱର କାରଣ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଭାରତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହାକି ବିଶ୍ୱର ଦ୍ୱିତୀୟ ବୃହତ୍ତମ ଜନବହୁଳ ଦେଶ, ଯାହାର ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟାର ୧୬ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ଭୂଖଣ୍ଡର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱ ଭୂଖଣ୍ଡର ୨.୪ ପ୍ରତିଶତ ।^(୯୪) ଏଠାରେ ୨୨ଟି କାଗଜପତ୍ରରେ ଭାଷା (ଅର୍ଦ୍ଧସିଆଲ ଲାଙ୍ଗୁଏଜସ) ସମ୍ବିଧାନରେ ଅନୁମୋଦିତ^(୯୫) । ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ୫ଟି ମୁଖ୍ୟ ଭାଷା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ଯାହାହେଉ ଇଣ୍ଡୋ-ୟୁରୋପୀୟ, ଡ୍ରାବିଡ଼ୀୟ, ଏଷ୍ଟେ-ଏସିଆଟିକ ଓ ସିନୋ-ତିବ୍ୱତୀୟ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଲିପି ମଧ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ବିକଶିତ ମଧ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ହିଁ ଏହି ମୁଖ୍ୟ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକରେ ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନତା ଦେଖାଯାଏ । ଯେପରି ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କେରଳର ୯୬ ପ୍ରତିଶତ ମାଲାୟାଳାମ ଭାଷା କହୁଥିବା ବେଳେ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ନାଗାଲାଣ୍ଡରେ ମାତ୍ର ୧୪ ପ୍ରତିଶତ ‘ଏଓ’ ଭାଷା କହୁଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ୧,୬୫୨ ମାତୃଭାଷା ରହିଛି, ସେଥିରୁ ୧୦୩ଟି ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଅଟେ ।^(୯୬) ଏଠାରେ ଶତାଧିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୁଦାୟ ରହିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଏ ଦେଶ ଗଠିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ବି ସମୁଦାୟ ଏକା ମାତୃଭାଷାରେ କଥା କୁହନ୍ତି ନାହିଁ । ଜନଜାତି ସମୁଦାୟ ଓ ଜାତି ସମୁଦାୟ ଏସବୁ ଏଥିରେ ସମଭାବରେ ଭାଗିଦାର ମଧ୍ୟ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଭାରତର ସବୁ ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ଏଠାକାର ମୂଳନିବାସୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆଦୌ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ଶୈକ୍ଷଣ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟରେ ଏଠାରେ ଅନେକ (ପାରମାର, (ଅଗ୍ନିକୁଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ରାଜପୁତଙ୍କ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ୨୦୧୮ ଓ ୨୦୧୯) ପିଲ୍ଲାଇ (୨୦୧୪) ଯେଉଁମାନେ କି ଭାରତର ଜନଜାତି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ମୂଳନିବାସୀ କହିବା ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଏହି ମନ୍ତବ୍ୟ ନେଇ ଯୁକ୍ତି କରୁଥିଲେ ଯେ, ଜନଜାତିମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ସର୍ବପୁରାତନ ଅଧିବାସୀ । ସେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭାର ଜୟପାଳ ସିଂହଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ଉନ୍ମତ୍ତ କରି ଓ କୈଳାସ କେଶ (୨୦୧୧)ରେ ମାନ୍ୟବର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି କହିଥିଲେ । ଉକ୍ତ କେଶରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଲେଖିଥିଲା ଯେ, ଜନଜାତି ଲୋକମାନେ ବୋଧହୁଏ ଭାରତର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ବଂଶଧର ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପରିସ୍ଥିତି ‘ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅଶିକ୍ଷା, ବେରୋଜଗାର, ରୋଗ ଓ ଭୂମିହୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି; ଯାହାକି ଏକ ଐତିହାସିକ ଅନୀୟ । ଏହି ହାନିଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ପ୍ରଥମେ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଜରୁରୀ କହି କୋର୍ଟ କହିଥିଲା ଐତିହାସିକ ଭାବେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ସମୁଦାୟଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସହାୟତା ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଯେପରି ସେମାନେ ତାଙ୍କ କ୍ଷୁଧା, ଦୁଃଖ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରୁ ମୁକ୍ତି ଉପରକୁ ଉଠିପାରିବେ ।^(୯୭)

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ମନରେ ଏଭଳି ଏକ ଭୟ ବସିଯାଇଛି ଯେ ଜନଜାତି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ର ପାହ୍ୟା ନ ଦେଲେ ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଯିବେ । ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୂଳନିବାସୀମାନଙ୍କର ମାନବାଧିକାର ସୁରକ୍ଷାର ଅଂଶ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରୟାସକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବଳ ମିଳିଥାଏ । କାର୍ଲସନ କହିଛନ୍ତି, ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଜନଜାତି ସଂପ୍ରାପ୍ତ ହିଁ, ଯେଉଁମାନେ କି ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ହିଁ ଦେଶର ମୂଳନିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନେ ବହୁ ଜାତୀୟ, ଆଞ୍ଚଳିକ, ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପ୍ରସାର ପ୍ରଚାରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ କରୁଛନ୍ତି । (କାର୍ଲସନ

: ୨୦୦୮) ବହୁ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ‘ଆଦିବାସୀ’ ବା ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ରହି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଭୂମି ଅଧିକାର ବିରୋଧରେ ଚିତ୍ରିତ । ସେମାନେ ବିକାଶ ଯୋଜନା ନାଆଁରେ ଜନଜାତୀୟ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକର ବିକ୍ରୟ ବିରୋଧରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କୋଇଲା, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ତୈଳକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ମାଲିକାନାତ୍ଵକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିବା ନେଇ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । (ଆଇଡବଲ୍ୟୁଜିଆଇଏ (IWGIA) ୨୦୨୧) ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଭୂମି ଓ ସଂସ୍କୃତି ନେଇ ସବୁବେଳେ ଚିତ୍ରିତ । କାରଣ ସାଁଜମନ କମିଶନ ୧୯୨୮ରେ କହିଥିଲା, “ସେମାନେ ତାଙ୍କର ନିଜର ଦକ୍ଷତା ନେଇ କହିପାରିବେ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଜମିର ସୁରକ୍ଷା କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଅନୁକ୍ରମଣ କରିବାରେ ଓ ତାଙ୍କ ବଂଶଗତ ପରମ୍ପରାର ଉଚିତ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ।” (୧୯) ଏହି ଧାରଣାଟି ‘ମୂଳନିବାସୀ’ଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ଦେବାରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ରହିଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ରୟ ବର୍ମନ କହିଛନ୍ତି, “ଜନଜାତୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ବା ମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି ଦାବି କରିବାର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଦେବା, ଭୂସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାର ଦେବା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।” (ରୟ ବର୍ମନ-୨୦୦୯) ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ରାଜନୈତିକ ମନ୍ତବ୍ୟ ଭାବେ ଶବ୍ଦଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ।

ଭାରତ ଉପନିବେଶକ ନିର୍ମାଣରେ ହେଉ ବା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଦ୍ଵାରା ଓ ଗଲା କିଛି ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଲୋକଙ୍କର ଗଣହତ୍ୟା ଆଦିର ଶିକାର ହୋଇନାହିଁ । ଭାରତରେ ଉଭୟ ସୁବିଧାବାଦୀ ଓ ଅଣସୁବିଧାବାଦୀ ସମୁଦାୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ ଇଣ୍ଡିଆର ସବୁଲୋକ ଏବଂ ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଚାଲିଥିବା ରାଜ୍ୟର ଜନତା ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ତଥା ମାନବ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଭିନ୍ନତା ନିର୍ବିଶେଷରେ ଉପନିବେଶକଦମନର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ବେତେଲି ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଥିଲେ, “ବିଶ୍ଵର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁଭୂତିକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପରିଭ୍ରମଣ କରି ସେଠାରେ ଖାପୁଣ୍ଡିଆଲ ରହିବା ସହ ନିଜର ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାର ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ହିଁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଖୁବ୍ ଶୁଣ୍ଠାଳିତ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଏଭଳି ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ବା ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । (୧୦୦) ଏହା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମହଲରେ ମଧ୍ୟ ଏକୁ ଏକ ବିରାଟ ଦୃଢ଼ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏବଂ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ସମୁଦାୟର ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଏଜେଣ୍ଡାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଦାସଗୁପ୍ତା ଏସ (୨୦୧୮) କ୍ଷଷ୍ଟ ଭାବେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ସେହି ସମୁଦାୟକୁ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୈଶ୍ଵିକ ମଞ୍ଚରେ ମୂଳନିବାସୀର ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ସକ୍ଷମ କରାଯାଉଛି । (୧୦୧)

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟ ମୂଳନିବାସୀର ପାହ୍ୟା ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ସେଠି ଦଳିତ, ବୈଷ୍ଣବ, ମିଟେଇ, ମଣିପୁର ଓ ଆସାମର ହିନ୍ଦୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ (ରୟ ବର୍ମନ-୨୦୦୯) ଭାରତର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ବାସ୍ତବରେ କାଠିକର ପାଠ । ମାତ୍ର ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ, ବହୁତ ଜନଜାତି ଯେପରି ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ନାଗାମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଅଧିବାସୀ ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିବାର ବିଶ୍ଵାସ କରାଯାଏ । ମିଜୋମାନେ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହିଁ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ (XaXa-୧୯୯୯) । ଏପରି ବହୁ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ସମୁଦାୟର ଜନତା ନିଜ ରୋଜଗାର ପାଇଁ ଭାରତ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଭାରତର କୌଣସି ସମୁଦାୟର ବଂଶଗତ ପ୍ରାଚୀନତାକୁ ଜାଣିବା ସତରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଢ଼ାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ । କାରଣ ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦେଶର ସମଗ୍ର ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଧରି ସେଥିରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚିହ୍ନଟ କଲେ ସେଠାରେ ରହିବା କାଳ କେତେଦିନ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ଯେଉଁଠି ଜନତା ମୁକ୍ତ ଭାବେ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ସହ ମିଶି ଆଧାନ୍ତି ସେଠି ପାରମ୍ପରିକ ବା ସାଂସ୍କୃତିକ ଶୁଦ୍ଧତା କିପରି ଜାଣିପାରିବା ?

ମୁଖ୍ୟ ଚିନ୍ତା ହେଉଛି ସେହିମାନଙ୍କର ଯେଉଁମାନେ ‘ମୂଳନିବାସୀ’ ଶବ୍ଦ ନେଇ ଯୁକ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ଓ ଭାରତର ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିକୁ ମୂଳନିବାସୀ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି^(୧୦୨) ଓ ଜାତିସଂଘର ଘୋଷଣାପତ୍ର ଅନୁସାରେ ଥିବା ନିୟମ ଓ ସୁବିଧା ତଥା ମାନବାଧିକାରକୁ ଉକ୍ତ ଜନତାଙ୍କ ପାଇଁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ବାବି କରୁଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜାତିସଂଘର ମାନବାଧିକାର ପରିଷଦ ୨୦୧୨ରେ^(୧୦୩) ଅନୁଧ୍ୟାନରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ଥିରତା ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅଧିକାର ହନନକୁ ଲଙ୍ଘିତ କରେ । ଯଥା- ଭୂମି ଓ ନିବନ୍ଧନ ଅଧିକାର, ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କର ମୂଳ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଅଣଦେଖା କରିବା, ଅତ୍ୟାଚାର, ଶାରୀରିକ ଗାଳି ଓ ହତ୍ୟା ଆଦି ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏସବୁ ତାଙ୍କ ଯୋଜନାପରିସରଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପାଇଁ ସମାନ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ମାନବାଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରାଯିବା ନେଇ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇ ନପାରେ । ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାନବାଧିକାର କଥା ଉଠିପାରେ, ଯେପରି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ସମୁଦାୟ ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିଙ୍କ ଭଳି ‘ଆତ୍ମ ନିର୍ଣ୍ଣୟ’ର ଅଧିକାରକୁ ଉଠାଇ ସମସ୍ୟାର ସୁରୁପାତ କରାଏ । କାର୍ଲସନ ଜାତିସଂଘରେ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଏହାର ସମାବ୍ୟ ଦିଗକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି କହିଥିଲେ “ଏଠାରେ କଠିନକର ବିଷୟ ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ରର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ଏକତା କ୍ଷୁଣ୍ଣ ବା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇଯିବ (କାର୍ଲସନ : ୧୯୯୯ ପୃ- ୨୬) କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ଯେଉଁମାନେ କି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜାତିଗତ ନିୟମ ଆଧାରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ସତ୍ୟତା ନଥାଇ ବି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୂଳନିବାସୀର ତ୍ୟାଗ ଲଗାଇବା ଆହୁରି ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । କାରଣ ଏଭଳି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଓ ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଯୋଜନାମାନ ସମାଜର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଦୁଃସ୍ଥିତି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (ଏସସି) କୁ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଏଣୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିକୁ (ଏସସି)କୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସଟି)ଙ୍କ ବିରୋଧରେ କରାଯିବା ବାସ୍ତବରେ ସୁବିଧାଜନକ ନୁହେଁ ବରଂ ଭୁଲ ମଧ୍ୟ ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସଟି)ଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତିଟି ଶବ୍ଦର ନିଜର ପାଇଲ ଓ କ୍ଷତି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦଟି ଯଦିଓ ପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ମାତ୍ର ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ କିଛି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅପମାନଜନକ ସଂଜ୍ଞା ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ବିଶେଷକରି ବୁଝାଯାଏ ଯେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଭ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି (ଅନସିଭିଲାଇଜଡ଼), ହିଂସ୍ର ଏହିଭଳି । ଏହି ବ୍ୟବହାର ଯଦିଓ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଶବ୍ଦରେ ଆଦୌ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏନି ବା ଏହା ତା’ର ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ (ଶବ୍ଦକୋଷ ଅନୁସାରେ) ଏପରି ନୁହେଁ ମାତ୍ର କିପରି ଅନ୍ୟ ଜଣେ (ଯେପରି ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରେ) ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଦେଖୁଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ରିକ ଡିକ୍ଟିନାରୀ ଅନୁସାରେ ‘ଇଣ୍ଡିଜନସ୍’ର ଅର୍ଥ ସେହିମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥାଏ, ଯେଉଁ ଲୋକ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବସବାସ କରିଥାଏ ଓ ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ସେଠାକୁ ଆସିଥାଏ ସେ ନୁହେଁ ଏପରି ।”^(୧୦୪) ଏହି ସଂଜ୍ଞାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଆମେ ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁରେ ଉପନୀତ ହେବା । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଇଣ୍ଡିଜନସ୍ ପିପୁଲସ୍ (ମୂଳନିବାସୀ) ସେହିମାନେ ଯେଉଁମାନେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ହୋମୋସାପିଏନସ୍ ପ୍ରଥମେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ, ଆଫ୍ରିକାର ଭିତ୍ତୋରିଆ ହ୍ରଦ କୁଳରେ ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନଯାଏଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜ୍ଞାନରୁ ଜଣାଯାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ପ୍ରଥମ ଲୋକ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ସେ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳର ହେଉ (ଯେଉଁଟିକି ଖୁବ୍ ଆପେକ୍ଷିକ ଓ ସମସ୍ୟାବହୁଳ, କାରଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଏସିଆର ଅଧିକାଂଶ ରାଜନୈତିକ ସୀମା ବହୁତ ପ୍ରାଚୀନ ନୁହେଁ) ମାନ୍ୟତା ଉକ୍ତମାନଙ୍କ ନ୍ୟାୟାଳୟ ବୋଧହୁଏ ଭାରତୀୟ ଭୌଗୋଳିକ ସୀମା ଭିତରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମାବନୀକୁ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି । (“ବୋଧ ହୁଏ ଭାରତୀୟ ଭାରତର କିଛି ମୂଳ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ବଂଶଧର ଅଟନ୍ତି, ବିଶେଷକରି ଦକ୍ଷିଣ ରାଜସ୍ଥାନ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି...”^(୧୦୫) ଏହି ସମୟରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ଭାରତରେ ଆଦିବାସୀ ଶବ୍ଦଟି ଏପରି ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ, ଯେଉଁମାନେ ଏଭଳି ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି ଯେପରି ସେମାନେ ବାହାରର ‘ପ୍ରଭୃତ୍ ବିସ୍ତାର କରୁଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଠାରୁ ଅଲଗା ଦେଖାଯିବାକୁ ।’ ଏହା ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇପାରେ ଯେ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିନ୍ତାପୋଷଣ କରୁଥିବା ଜନତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ କରାଯାଇଛି ଓ ସେମାନେ ଏହାକୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ସହ ତାଳ ଦେଉଥିବା ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । (XaXa : ୧୯୯୯)

ଉପସଂହାର

ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରନିର୍ମାଣ ପଦ୍ମା ହେଉଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏଠି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମ୍ବଦାନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ କଥା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ଆଚରଣ କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ହିଁ ସେମାନେ ଏକ ସମ୍ବିଧାନ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ସାଧାରଣ ମାନବତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିଛି । ଏହି ବିବିଧତାକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରମାନ ଦେଇଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କ୍ଷୁଦ୍ରାତି କ୍ଷୁଦ୍ର ସମ୍ବଦାନମାନଙ୍କୁ ତଥା ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରରେ ଦୁର୍ବଳ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଯେପରି ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (ଏସ.ସି) ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସ.ଟି) । ମାତ୍ର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଏହି ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଂଶଦାରେ ଏକତ୍ରିକରଣ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଏଠାରେ କେହି ଭିତରର ବା ବାହାରର ନୁହଁନ୍ତି, କେହି ମୂଳନିବାସୀ ବା ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ଜନତା ନୁହଁନ୍ତି । ଏଠି ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଓ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ଜନତା । ଉକ୍ତ ନାମକରଣରେ ଭାରତ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେବା କଥାରେ ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତି ରହିଛି, ତାହା ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ଓ ତାହା ଭାରତର ମୂଳ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହା ଭାରତର ବଂଶଗତ ସମ୍ବଳ ତଥା ମାନବ ବଂଶର ସମ୍ବଳର ଲାଭର ଭାଗିଦାରୀ ନେଇ ହୋଇଥିବା ନୀତି ନିୟମ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରେ ।^(୧୦୬) ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳର ସୁରକ୍ଷା, ଜୈବ ସମ୍ବଳର ସଂରକ୍ଷଣ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସଦୁପଯୋଗ ଓ ଜଳବାୟୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଆଦି ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ସହ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଜଡ଼ିତ । ଏଣୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାମରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ବଦାନ ନାମକରଣ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଏକ ବୋଲି ଦେଖି ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧିତକରଣ ଦିଗରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଲେ ଆମେ ବିକାଶ ରୂପକ ସଫଳତା ହାସଲ କରିପାରିବା, ଯାହା ଫଳରେ କିଛି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏଠାରେ ସାମାଜିକ ବା ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ବଳ ସମ୍ବଦାନ ହିଁ ରହିନଥିବେ । ଶେଷରେ ଏହା ହିଁ ଭାରତକୁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ବଦାନ ଶୀର୍ଷରେ ଉପନୀତ କରାଇବ ।

ପାଦଟିକା

- ^୧. [https:// www.iwgia.org/in/india.htm](https://www.iwgia.org/in/india.htm) 29 à 2021
- ^୨. କିଛି ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରକାଶନରେ ଆରମ୍ଭିତ ଏକ (କଠକ) ଫାକଲଟି ଦ୍ୱାରା ଅଣାଯାଇଥିବା ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- ଚତୁର୍ଦ୍ଦିନୀ, ସଚିନ ୨୦୦୭, “TRIPS, ଇଣ୍ଡିଜିନସ୍ ନଲେକ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଗାଫିକାଲ ଇଣ୍ଡିକେସନସ୍ ଓଲିଡ୍ ରେଡ୍ ଆଣ୍ଡ ଡେଲେପମେଣ୍ଟ ରିପୋର୍ଟ, RIS ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଧର. ବିଶ୍ୱକିତ ଓ ଅନୁରାଧା ଆର.ଭି ୨୦୦୫ରେ ପ୍ରକାଶିତ ବେନିଫିଟ୍ ସେୟାର୍ସ, ଇଣ୍ଡିକେସନସ୍ ଆଣ୍ଡ ପ୍ରଦରତି ରାଜସ୍ୱ TRIPS ର ବୁଝାମଣା ଓ ଜୈବ ବିବିଧତାର ଅଧିବେଶନ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ସ୍ଥାପନାର ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । [http://wtocentre.iif.ac.in/papers / ୨୦୧୦](http://wtocentre.iif.ac.in/papers/19020) ନଭେମ୍ବର ୨୭ର ପିଡିଏଫରେ ଥିବା ଧର ବିଶ୍ୱକିତ ୨୦୧୦, ଜୈବ ବିବିଧତା ଓ TRIPS ର ବୁଝାମଣାର ଘଟଣା ଓ ତଥ୍ୟର ରେକର୍ଡିଂର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ତଥ୍ୟକୁ ମତାମତ ପାଇଁ ସାବିତନୀନ କରାଯିବା, ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବିଧା ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପ୍ରକ୍ରିୟା ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ରେଜି-କେ ୨୦୧୦, ଇଣ୍ଡିକେସନସ୍ ନାଲ ରିଜିମ୍ ଅନ ଆସେସ ଆଣ୍ଡ ବେନିଫିଟ୍ ସେୟାର୍ସ: ହୋୟାର ଆର ଓ ନା ? ଏସିଆ ନି ବାୟୋଟେକନୋଲୋଜି ଆଣ୍ଡ ଡେଲେପମେଣ୍ଟ ରିଭ୍ୟୁର ଭଲ୍ୟୁମ୍-୧୨ ନଂ ଓ ପୃଷ୍ଠା ୭୭-୯୪ RIS ଧର, ବିଶ୍ୱକିତ କେମ୍ପି.ଟି.ସି ଓ ପାଣ୍ଡେ, ବିନାୟକ ଇଠକ ୨୦୧୪ ନେସନାଲ୍ ଷ୍ଟଡି ଅନ ଏସିଆ ଇଣ୍ଡିକେସନସ୍ ଇନ ଇଣ୍ଡିଆ, କେମ୍ପସ ଟି.ସି ଓ ପାଠକ, ନମ୍ରତା ୨୦୧୮ TCM ର ପ୍ରଚାରରେ ଆସିଥିଲେ ଜାତୀୟ ଓ ବିଶ୍ୱକିତ (ସୋପିଂ ପେପର) RIS କେମ୍ପି.ଟି.ସି ଆଣ୍ଡ ପାଠକ, ନମ୍ରତା ୨୦୧୮ । ଭାରତୀୟ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ସୁରକ୍ଷା (ସୋପିଂ ପେପର) RIS କେମ୍ପି.ଟି.ସି ଓ ପାଠକ ନମ୍ରତା ୨୦୧୯ ଭାରତର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ପାରମ୍ପରିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସୁରକ୍ଷା (ସୋପିଂ ପେପର) RIS କେମ୍ପି.ଟି.ସି ଓ ପାଠକ ନମ୍ରତା ୨୦୧୯ ଭାରତର ବିଶ୍ୱକିତ ଶିଳ୍ପ ଓ ଅନୁଦଂଶିତ ସମ୍ବଳର ସୁରକ୍ଷା, (ସୋପିଂ ପେପର) RIS କେମ୍ପି.ଟି.ସି, ପାଠକ ନମ୍ରତା ଓ ଭଦନାଗର ଅପୂର୍ବା ୨୦୨୦ ଟିସିଏମ୍ପର ଜାତୀୟ ଓ ବିଶ୍ୱକିତ ପ୍ରସାର ଆରମ୍ଭ ପାଇଁ ଚୀନର ନୀତି RIS କେମ୍ପି.ଟି.ସି ପାଠକ ନମ୍ରତା ଓ ଭଦନାଗର ଅପୂର୍ବା ୨୦୨୧, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ, ପାରମ୍ପରିକ ସଂସ୍କୃତିର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୃଦ୍ଧର ଅନୁଦଂଶିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା RIS ର ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ ।
- ^୩. https://www.un.org/ga/search/views_doc.asp.?symbol=A.CONF.199/20&Lang=E
- ^୪. Ibid

- *. ୧୭୩ ଥର https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CONF.199/20&lang=E
୬. ୧୯୮୮ର ନୂଆ ଅନୁଯୋଗ ଡିକ୍ଲିନାଗା.
୭. Ibid
୮. ସାର ଥମସ ବ୍ରାଉନି (୧୬୪୬ : ୬୪. ସଂସ୍କରଣ; ୧୬୭୨) ସ୍ୱିଡେନରେ ଆସିଥିବା ଏପିଡେମିକା ଠିକଣା ପୁସ୍ତକ ୩୬୦-୩୭୮) । ବିକାଶୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ <http://penelope.unicargo.edu/pseudodaxia/pseudo610.html> ୨୦୨୧ ନଭେମ୍ବର ୧୬ର
୯. ନେଲସନ ମଣ୍ଡେଲା ତାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ‘ଲଜ୍ ଖୁଲ୍ ଟୁ ଫ୍ରିଡମ୍’ରେ କହିଛନ୍ତି “ମୁଁ ଏ ଯାଏଁ ଆମ ଦେଶର ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ ଜାଣିନାହିଁ ଓ ତାହା କ୍ରିଟିକାଳନକର ସାଧାରଣ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ମିଳୁନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଜନତାନ୍ତରିକକର ନୂତନ ଆଶା ନେଇ କେପକୁ ଆସିବା ପରେ (୧୬୫୨) ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଦାବି କରାଯାଇ ପାରିବ ।” ପୃଷ୍ଠା-୨୭ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ବହୁ ପ୍ରଚଳିତ ଇତିହାସ ବହି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲାନ ନେଭିସ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା (୧୯୪୨) ପକେଟ ଇତିହାସ ବହି ମନେହୁଏ, ଯାହା ଯୁଗୋପାୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କର ଉପନିବେଶବାଦ ସ୍ଥାପନା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋକ୍ୱେନ ଜୁନବାନ-ଓରିଡିକ୍’ଙ୍କର ଆନ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍’ରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଇତିହାସ (୨୦୧୪)ରେ ଯୁଗୋପାୟଙ୍କ ପୂର୍ବର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଇତିହାସକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।
୧୦. କାରିସଂଘର ସାଧାରଣ ସଭାର ପ୍ରେସ୍ ବିକ୍ଷପ୍ତି (GA/୧୦୬୧୨) ତା ୧୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୦୬ ଜନସମ୍ବଳ ବିଭାଗ, ସମୟ ଓ ଗଣମାଧ୍ୟମ ବିଭାଗ ନ୍ୟୁୟର୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣକାଳୀନ ସଭା ୧୦୭ତମ ଓ ୧୦୮ତମ ବୈଠକ (ପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ତ ଓ ଅପରାହ୍ନ)
୧୧. ରୁକ୍ମିପତ୍ର ନଂ-୬୧/୨୯୫
୧୨. <https://www.un.org/press/en/2007/ga10612.doc.htm> ୨୯ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୨୧ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ
୧୩. <https://www.un.org/press/in/2007/ga10612.doc.htm> ୨୯ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୨୧ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ
୧୪. Ibid
୧୫. ILO ଅଧିବେଶନର ୭୬ତମ ଅଧିବେଶନର (୧୯୮୯)ର ପ୍ରୋକ୍ଲିଜିନାଲ ରେକର୍ଡ୍, ଆପେଣ୍ଡିକ୍ସ ୨୫ ପୃଷ୍ଠା ୨୫/୩, ପାରା ୧୨, ରେ ILO ଅଧିବେଶନ ନଂ ୧୬୯ର ଗ୍ରହଣ ପରଠାରୁ ମୂଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କର ଅଧିକାର ନେଇ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାକ୍ରିୟାବଳ ପ୍ରସଂପେକ୍ଟିଭ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । <https://minorityrights.org/2019/07/01/rights-indigenous-people-ilo/in> 21 November 2021.
୧୬. Ibid ବେନେଡିକ୍ଟ କିଙ୍ଗସବରିକ୍ଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରେ, ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନରେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ନେଇ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ଜନ ଇଣ୍ଡିଜିନସେନାଲ ଲ: ଏ କନଷ୍ଟକ୍ଟିଭ୍ ଆପ୍ରୋଚ୍ ଟୁ ଦି ଏସିଆନ କଣ୍ଟ୍ରୋଭର୍ସା 92AM.J.Int’L.414(1998) ପୃଷ୍ଠା ୪୧୮
୧୭. Ibid
୧୮. ଦି ୟୁନିଭର୍ସାଲ ଡିକ୍ଲେରସନ୍ ଅଫ୍ ହ୍ୟୁମାନ ରାଇଟସ୍ (ଯୁଡିଏଚଆଇ) ୧୯୪୮ (ବୈଶ୍ୱିକ ମାନବାଧିକାର ଘୋଷଣାନାମା), ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଶ୍ରମିକ ସଙ୍ଗଠନ (ଆଇଏଲଓ) ୧୯୫୭ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କର ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଜନଜାତୀୟ ଓ ଅର୍ଥ କଳାକାରୀ ମୂଳନିବାସୀ ଓ ଜନଜାତୀୟ (୧୯୮୯) ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କର ତଥା କାରିସଂଘର ମାନବାଧିକାର ଘୋଷଣାନାମା ୨୦୦୭ କଥା ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ ।
୧୯. <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/about-us.html>
୨୦. ଯୋଶ ଆର. ମାରଟିନେଜ୍ କୋବୋଙ୍କ ମୂଳନିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କ ପକ୍ଷପାତୀ ବିରୋଧରେ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ୟା ନେଇ ଅନୁଧ୍ୟାନରେ ଲେଖକ- ଦି ଷ୍ଟେଟ୍ ଅଫ୍ ଦି ୱାଲିଡ଼ସ୍ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ଭଲ୍ୟୁମ୍-୧, କାରିସଂଘର ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗର ନଂ- ST/ESA/328. ISBN 92-1-130283-7. UN 2009.
୨୧. Ibid
୨୨. <https://www.education.gov.in> ୨୦୨୧ ଡିସେମ୍ବର ୩୦ରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ପରିସଂଖ୍ୟାନ ୨୦୦୧ ଜନଗଣନା ଉପରେ ଆଧାରିତ ।
୨୩. Ibid. ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୩୫ ୧ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଠ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ୨୦୦୪ରେ ଭାରତ ସରକାର ଭାରତୀୟ ଭାଷା ଯାହାକିଛି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଥିବ ତାକୁ ‘କ୍ଲସିକାଲ ଲାଙ୍ଗୁଏଜ୍’ ବା ‘ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷା’ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଏହି ଘୋଷଣା ପାଇଁ ଥିବା ଗୁଣାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଅଧିକ ପ୍ରାଚୀନତା ତଥା ପ୍ରାଚୀନ ପୋଥି, ପୁସ୍ତକ, ଲିଖିତ ଇତିହାସ ଯାହାକି ୧୫୦୦ରୁ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଲିଖିତ, ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ଆଧାର ବା ଲେଖା ମୂଲ୍ୟବାନ ଏତିହ୍ୟର ଧାରାହର ଏବଂ ପିକ୍ଚିପିକ୍ଚି ଧରି ଏହି ଭାଷାକୁ କହି ଆସୁଥିବେ, ମୌଳିକ ସାହିତ୍ୟର ପରମ୍ପରା ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ଭିନ୍ନ । ଏହି ଆଧାରରେ ତାମିଲ (୨୦୦୪), ସଂସ୍କୃତ (୨୦୦୫), କନ୍ନଡ୍ (୨୦୦୮), ତେଲୁଗୁ (୨୦୦୮), ମାଲୟାଲମ (୨୦୧୩) ଓ ଓଡ଼ିଆକୁ (୨୦୧୪)ରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷାର ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

୨୪. ଇଂରାଜୀ ଓ ବିଦେଶୀ ଭାଷାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (ପୂର୍ବେ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ଇଂଲିସ୍ ଆଣ୍ଡ ଫରେନ ଲାଙ୍ଗୁଏଜସ), ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ ଇଂରାଜୀ, ଆରବୀୟ, ଚୀନୀ, ଫ୍ରେଞ୍ଚ, ଜର୍ମାନ, ସ୍ପାନିସ୍, ଇଟାଲୀୟ, ରଷିଆନ, ଜାପାନୀ, କୋରିଆନ, ପାର୍ଶୀ ଓ ତୁର୍କ ଭାଷାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଥିଲା । <https://www.efluniversity.ac.in> କୁ ଦେଖନ୍ତୁ ।
୨୫. http://www.ilo.org/dyn.normlex/in/f?p=NORMLEXPUB:12100:O::NO::PI2100_INSTRUMENT_ID:312314 ରେ ଉପଲବ୍ଧ ।
୨୬. https://www.ilo.org/dyn/normlex/in/f?p=NORMLEXPUB:12100:O::NO::PI2100_ILO_CODE:C169
୨୭. ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ସୁରକ୍ଷା (ଦି ପ୍ରୋଟେକ୍ଟନ ଅଫ ଟ୍ରାଡିସନାଲ ନଲେଜ : ଟ୍ରାଫଟ ଆର୍ଟିକିଲସ ଫାସିଲିଟେଟରସ୍ ରେଭ. ୧୯ଜୁନ ୨୦୧୯) ରେ ଉପଲବ୍ଧ ।
୨୮. (ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ, ମୂଳନିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟା ୨୦୧୫)
 ଖୁଲିତ ହେଲେ ଅର୍ଦ୍ଧନାଲକେସନ ଇଣ୍ଡିଜନସ ପପୁଲେସନ, ୨୦୧୫ରେ ଲେଖୁଛନ୍ତି ହାରଟିଲଡ, ଏସ.ଜି ଡେଭି. ସି.ମ୍ୟାକ ଅର୍ଥର ଓ ଅନାମନେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିକାଶ ସେବା ଯୋଗାଣର ମଡେଲର ଗୁଣାବଳୀକୁ (କାରକଟିକର ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜନସ ପ୍ରାଇମେରୀ ହେଲଥ କେୟାର ସର୍ଭିସ ଡେଲିଭରି ମଡେଲ୍ ଏ ସିଷ୍ଟମେଟିକ ଷ୍ଟାପିଂ ରିଭ୍ୟୁ, ଗ୍ଲୋବାଲ ହେଲଥ ୧୪, ୧୨ (୨୦୧୮) <http://doi.org/10.1186/s12992-018-0332-2>
୨୯. ଗୋନା ଯୋଗେଷ୍ଟ କୁହନ୍ତି, ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଫ୍ରେଜ୍; ଯାହାକୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଶୁଣୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଆମର ଗଭୀର ଇତିହାସକୁ ଝାଙ୍କିଥାଉ (ପୃଷ୍ଠା-୫)
୩୦. ପିଚର-ଗୋବାସ୍ ସ୍ୱଳ ଆଣ୍ଡ ଅଞ୍ଜା ଭନ୍ ହନ୍, ମୂଳନିବାସୀ, ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆନ୍ଦନରେ ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (ଇଣ୍ଡିଜନସ ପିପୁଲସ୍ ଇଣ୍ଡିଜନସ ନଲେଜ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଜନସ ରିସୋର୍ସେସ୍ ଭନ ଇଣ୍ଟରନେସନାଲ ଲ' ଭନ ସିଲକେ ଭନ ଲିଓନସ୍ (ଇଡି) ପାର୍ଟ-୨. ଇଣ୍ଡିଜନସ୍ ହେରିଟେଜ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଟେଲେକ୍ଚୁଆଲ ପ୍ରପରଟି, ଜେନେଟିକ ରିସୋର୍ସେସ୍, ଟ୍ରାଡିସନାଲ ନଲେଜ ଆଣ୍ଡ ଫୋଲକ୍ଲୋର (୨୦୦୪) ୫, ୫. ଆଇ ଲ' ଜର୍ଣ୍ଣାଲରେ ୨୦୦୯ର ବସନ୍ତ ସଂଖ୍ୟା (୧) ଉଲ୍ଲ୍ୟମ୍ ୧୨ର ଲେଖା ଅନୁସାରେ ।
୩୧. ବିଭାଜନ ସମୟରେ ଧର୍ମ ଆଧାରରେ ଏକ ବିରାଟ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ତାହା କେବଳ ଦେଶର ସୀମାରେ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଯାହା ଧର୍ମକୁ ନେଇ ବୁଲି ଭାଗ ହୋଇଥିଲା ।
୩୨. ଗୋନା-ଯୋଗେଷ୍ଟ ୨୦୧୮ ଯାଇଁ ଇଣ୍ଡିଆରୁ ଦି ତସଙ୍ଗ. କୁଗରନର୍ସ୍
୩୩. 'ଗଭର୍ଣ୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ମିନିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫ ଏଡୁକେସନ' ଶୀର୍ଷକର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନର ବର୍ଷ ଓ ଲେଖକଙ୍କ ନାମ ଉପଲବ୍ଧ ନୁହେଁ । ଉକ୍ତ ନଥିପତ୍ରରେ ଅନେକ ସୂଚନା ରହିଛି । ତାହା https://www.education.gov.in/en/sites/upload_files/mhrd/files/upload_document/languagebr.pdf. ୩୦ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୨୧ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ।
୩୪. ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡଳ ଯେପରି ହୋମୋ ନିୟମିତ, ହୋମୋ ଇରେକଟସମାନେ ଏଠାକୁ ଓ ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସି ସାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ହୋମୋ ସିପିଏନ୍ ଆସିଲେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ସହ ମିଶିଲେ । ଗବେଷକାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ "ସମସ୍ତ ଅଣୋପ୍ରକାୟମାନେ ପ୍ରାୟ ୨ ପ୍ରତିଶତ ନିୟମିତ ଲିନ୍ଡ ବା ବଂଶଜ ଅଟନ୍ତି ।" ଯୋଗେଷ୍ଟ-୩୮
୩୫. ଭିର୍ ପୃଷ୍ଠା ୧୨୯
୩୬. ଯୋଗେଷ୍ଟ ପୃ-୬୩
୩୭. ନରସିଂହା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ- (୨୦୧୮) ପୃଷ୍ଠା ୧୩-୧୪
୩୮. ନରସିଂହା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ (୨୦୧୯) ପୃଷ୍ଠା ୧- ସାରାଂଶ
୩୯. ଏଗ୍ରେଡିକ ବୋଧହୁଏ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆରେ ବ୍ୟାପିଥିବା ପୂର୍ବିକଙ୍କ ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ ନାମକରଣ ।
୪୦. Ibid- ପୃଷ୍ଠା-୧୩୫
୪୧. Ibid- ପୃଷ୍ଠା-୧୩୬
୪୨. ୧୯୩୧ ଜନଗଣନା ପୁସ୍ତକସ୍ ପୃଷ୍ଠା ୨
୪୩. ଏଡ ଏଡ ରିଜଲେ, ଇ.ଏ.ଗେଟ, ରିପୋର୍ଟ ଅନ ଦି ସେନସସ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ, ୧୯୦୧ ଉଲ୍ଲ୍ୟମ୍-୧, ପାର୍ଟ-୧ କାଳକାଟା, ୧୯୦୩, ପୃଷ୍ଠା-୫୧୪ ଦାସଗୁପ୍ତା ସଂଯୁକ୍ତାଙ୍କ ଲେଖା ଅନୁସାରେ (୨୦୧୯) ପୃଷ୍ଠା-୧୧୨

୪୪. https://censusindia.gov.in/Data_products/Library/Indian_perceptive_Link/census_Questionsaires_Link/questions.htm dt 5.11.21
୪୫. ସେ ମୁଖ୍ୟ ଜନଜାତି ଅନ୍ତର୍ଗତ ।
୪୬. ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭା ଚର୍ଚ୍ଚର ଭାଗ ୧୯-୧୨-୧୯୪୬ ପୃଷ୍ଠା-୧୪୩
୪୭. Ibid ପୃଷ୍ଠା ୧୪୫
୪୮. ସାମ୍ବିଧାନ ସଭା ଚର୍ଚ୍ଚର ଭାଗ IX ୫ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୪୯ ପୃଷ୍ଠା ୯୯୪
୪୯. ସାମ୍ବିଧାନ ସଭା ଚର୍ଚ୍ଚର ତା ୫ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୪୯ ପୃଷ୍ଠା ୯୯୬
୫୦. Ibid
୫୧. Ibid
୫୨. Ibid ପୃଷ୍ଠା ୯୯୫
୫୩. ଭାରତ ସାମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୪
୫୪. ସାମ୍ବିଧାନ ସଭାର ଚର୍ଚ୍ଚ ତା ୨୪ ନଭେମ୍ବର ୧୯୪୯ ପୃଷ୍ଠା ୮୯୪
୫୫. ଭୁବନେଶ୍ୱର ସଦର (୨୦୧୨) କୋର୍ଟିନିଂ ହିଷ୍ଟ୍ରି; ଏକ୍ସକ୍ସପ୍ରେସ୍ ସିଟିଜେନସ ଆଣ୍ଡ ୱେଭ୍ ରେସପନସ ଗୁ ଡିମାଣ୍ଡ ଫର ଜନକୁଳନ ଜନ୍ କୋକୋନୋମିକ ଆଣ୍ଡ ପଲିଟିକାଲ ଟ୍ରିକଲି କୁନ ୩୦ ୨୦୧୨ ଭାଗ XL VII No- ୨୬ ଓ ୨୭ ପୃଷ୍ଠା ୨୪୧-୨୪୮ ।
୫୬. ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଇନ ମହାଲୟର ସଚିବ ଶ୍ରୀ ବି.ଏନ.ଲୋକ୍ତରଙ୍କ ଅଧକ୍ଷତାରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ତାଲିକା ନେଇ ହୋଇଥିବା ପରାମର୍ଶ କମିଟି, ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ବିଭାଗ ୧ ଜୁନ ୧୯୬୫ର ତଥ୍ୟର ପ୍ରତିଲିପି, <https://tribal.nic.in/downloads/statistics/other Report/Lokur Committee Report pdf>
୫୭. <https://www.brlf.in/wp-content/uploads/2018/05/Statistical-profile-of-STs-2013.pdf>
୫୮. ମ୍ୟାଗି ଚନ୍ଦ୍ର ଭି, ସେଠ. ଜି.ଏସ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ (୧୯୯୦)୩ SCC 130; ଆକୃନ୍ କମିଟି ଙ୍ଗ୍ ଯୁନିୟନ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ (୧୯୯୪) ୫ SCC ୨୪୪
୫୯. https://www.brlf.in/wp-content/uploads/2018/05/statistical-profile-of-STs_2013.pdf
୬୦. https://brlf.in/wp-content/uploads/2018/05/Statistical-Profile-at-STs_2013.pdf
୬୧. https://www.brlf.in/wp-content/uploads/2018/05/Statistical-Profile-at-STs_2013.pdf
୬୨. ଭାରତର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କୈଳାସ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ, (ମହାରାଷ୍ଟ୍ର) ଠିଆର ତାରୁକା, I ୫ ଜାନୁଆରୀ ୨୦୧୧ କୋର୍ଟି ଦେହ୍ଲି ହିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ (ଭାଗ-୧) ଆନସିଏଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଆରୁ ଉଦ୍ଧୃତ କରିଛି ।
୬୩. Ibid
୬୪. ବେନଡୁଟ ଜି.କାଲିସନ, ଏସିଆନ ଇଣ୍ଡିଜିନସ : ଦି କେସ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ଜନ୍ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଆଫାୟାର୍ସ ୩-୪/୦୮ http://www.iwgia.org/images/publications/IA_3-08_India.pdf
୬୫. <https://www.hindustantimes.com/India/intl-legal-regime-can-t-take-away-power-of-local-courts/story-01HkmpgIhdxN6wVLwvUSL.html>
୬୬. ଗ୍ରାଭବାଲ ଡେଭାଲପମେଣ୍ଟ ସିନସ୍ ଇଣ୍ଡିପେଣ୍ଡେନ୍ସ (୨୦୦୯) ଶ୍ୟାମ ନନ୍ଦ ଚୌଧୁରୀ, ଗୁଗୁଲ ବୁକ୍ ପୃଷ୍ଠା-୨୫
୬୭. ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଗୃହ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଅଫିସର ଅର୍ଡିନ ନଂ- F.11011/53/2012-NE.V ତା ୨୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୨
୬୮. ୨୦୧୧ର ଲୋକସଭା ବିଲ ନଂ-୩୭୦, ୧୯୫୫ର ନାଗରିକତ୍ୱ ନିୟମ ୨୦୧୧ ଡିସେମ୍ବରରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ବିଲ
୬୯. ଆକୃନ୍ ସେକ୍ଟର୨(ମ)
୭୦. କେ.ଏସ.ସିଂହ (୧୯୯୬) ଗ୍ରାଭବାଲସ କନଜର୍ଟ ଗୁ ସରଭାଲଟ୍ ଅମିତ ମିତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରେକର୍ଡ୍ କରାଯାଇଥିବା ସାକ୍ଷାତକାର ଫର ତାଉନ୍ ଗୁ ଆର୍ଥ, <https://www.downtoearth.org.in/interviews/tribals-serve-to-survive-25422>, ୨୯ ଫେବୃଆରୀ ୧୯୯୬ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଓ ୨୭ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୨୧ରେ ପୁନଃପ୍ରାପ୍ତି ।
୭୧. ଧାରା ୩୩୦-୩୪୨
୭୨. ଧାରା ୨୪୪ (୨)

୨୩. ଧାରା ୨୪୪ (୧)
୨୪. ୨୦୦୭ର ଆକ୍ଟ ନଂ ୨
୨୫. Ibid
୨୬. ମାଲକେଲ ଏ.ପିଟରସ ଓ କାର୍ଲ ଟି.ମିକା (୨୦୧୭) ଆବୋରିଜିନ, ଇଣ୍ଡିଆନ୍, ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଅର ଫାଷ୍ଟ ନେସନ୍ ? ଇଡୁକେସନାଲ ଫିଲୋସଫି ଆଣ୍ଡ ୟୁରି, ୪୯:୧୩; ୧୨୨୯-୧୨୩୪. DoI 10.1080/00131857.2017.1279879
୨୭. Ibid
୨୮. ରାଜୀବ ରାୟ ଓ ବିଜେନ୍ଦ୍ର ନାଥକ ‘ଦି ରୋଲ ଅଫ ଏଥେନିକ୍ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ଆଣ୍ଡ ଦେୟର କଲଚର କନ ଦକଞ୍ଜରଭେସନ୍ ଅଫ ବାୟୋଡାଇଭରସିଟି <https://www.fao.org/3/xii/0186-al.htm>; ଉପଲୋକର ୨୦୨୧ରେ ପ୍ରସାରିତ ।
୨୯. ଦୁନବାର ଓରରିକ୍ ପି xiii
୩୦. ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଧିକାରକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା, ବିଶ୍ୱର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ପଞ୍ଜୀକା ଓ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ ଇଣ୍ଡିଆ, ଆଦିବାସୀ, ୨୦୦୮, <https://www.refworld.org/docid/49749d14c.html> (2021 ନଭେମ୍ବର ୧୨ରେ ପ୍ରସାରିତ) ଏଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ ।
୩୧. ରାଣା ଏଲ.ଏନ (୧୯୯୨) ଦି ଆଦିବାସୀ ମହାସଭା (୧୯୩୮-୧୯୪୯) ଲିଞ୍ଜିଙ୍ଗ ଫ୍ୟାଡ୍ ଅଫ ଦି ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ମୁରମେଣ୍ଟ, ପ୍ରୋସିଡିଙ୍ଗସ ଅଫ ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ହିଷ୍ଟ୍ରି କଂଗ୍ରେସ, ୫୩, ୩୯୭-୪୦୫ <https://www.jstor.org/stable/44142817>
୩୨. ଦାସଗୁପ୍ତା ଏସ. ଆଦିବାସୀ ଷଡ଼ିଫ୍: ଫୁଲ୍ ଏ ହିଷ୍ଟୋରିଆଲ୍ ପରସ୍ପେକ୍ଟିଭ୍ ହିଷ୍ଟ୍ରି କମ୍ପାସ୍ ୨୦୧୮ : ୩୧୨୪୮୭ <https://doi.org/10.1111/hic3.12486>
୩୩. ଆନ୍ଦେଦକର ପୃଷ୍ଠା ୨୪୮-୨୪୯
୩୪. Ibid
୩୫. Ibid ବହୁତ ଭାଲ ପଟେଲ ମଧ୍ୟ ଦୈବାର୍ ଏହି ଅନୁଭୂତିକୁ ବାଣ୍ଟିଥିଲେ ।
୩୬. ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇକୋନୋମିକ୍ ଆଣ୍ଡ ସୋସିଆଲ୍ ହିଷ୍ଟ୍ରି ରିଭ୍ୟୁ, ୫୩,୧ (୨୦୧୬): ୧-୨୩ SAGE ଲଭ୍.ଆକ୍ସେସ୍ ଲଣ୍ଡନ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ/ସିଜୀପୁର/ଓସିଏଟନ ଡିଭି DOI L 10.1177/0019464615619549
୩୭. ଏଲ.ଏନ ରଙ୍ଗରାଜନ (୧୯୯୦) ତାଙ୍କ ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦର ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ
୩୮. Ibid ପୃଷ୍ଠା ୪୪
୩୯. Ibid ପୃଷ୍ଠା ୧୩୫
୪୦. “ଇତିହାସରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଥମ ଗୋଷ୍ଠ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟଭାରତର ପାର୍ବତ୍ୟାଞ୍ଚଳରେ ୧୪ଶ ଓ ୧୫ଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଗୋଷ୍ଠ ରାଜା ଥିଲେ ଯଦୁରୀ, ଯେ କି କାଳଦୁରୀ ରାଜପୁତଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଗରାମଣ୍ଡଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ । (୧୩୦୦ରୁ ୧୭୮୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ) । ଦେଓଗଡ଼ର ଦ୍ୱିତୀୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ରାଜା କାଟଝାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୫୯୦ ମସିହାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା; ଯାହା ୧୭୯୬ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିଷ୍ଟିଥିଲା । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଦେଓଗଡ଼ ଭଳି ଖେର୍ଲା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ୧୫୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡ ବେକିଥିଲା ଓ ୧୦୦ ବର୍ଷ ଯାଏଁ ଚିଷ୍ଟିଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରଥମ ରାଜା ନରସିଂହ ରାୟ ଜଣେ ରାଜପୁତ ଶାସକଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜପୁତ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ସହ ପ୍ରେମ-ଦ୍ୱେଷ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ନିଜ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରାଇଥିଲେ । ବନ୍ଧା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ (୧୨୦୦ ରୁ ୧୭୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ) ଯାହାକି ଖେର୍ଲା ଓ ଦେଓଗଡ଼ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମକାଳୀନ ଥିଲା ଓ ଗୋଷ୍ଠ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଯୋଗ୍ୟ ଶାସକଙ୍କୁ ଡିଆରି କରିଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ତମ ଜଳସେଚନ ପଦ୍ଧତି ଓ ପ୍ରଥମ ସୁସମ୍ପନ୍ନ ରାଜସ୍ୱ ନୀତି ଆଣିଥିଲେ ।” ଶ୍ୟାମରାଓ କୋରେଟି “ସୋସିଓ-କଲଚରାଲ୍ ହିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫ ଦି ଗୋଷ୍ଠ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅଫ ନିଡ଼ିଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ” ଇଣ୍ଟରନେସନାଲ୍ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ୍ ଅଫ ସୋସିଆଲ୍ ସାଇନ୍ସ ଆଣ୍ଡ ହ୍ୟୁମାନିଟି ଭାଗ ୬, ନଂ-୪, ପୃଷ୍ଠା-୨୮୮ ।
୪୧. ଅହୋମ୍ କ୍ରିଡାନିକା ଏନସାଇକ୍ଲୋପେଡ଼ିଆ ଅନଲାଇନରେ www.https://britannica.com/topic/Ahom- ୨୮ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୨୧ରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଆସାମର ଟାଲ-ଅହୋମ୍ ଓ ମଟକ ସମୁଦାୟ ଅନୁଭୂତିକୁ ଜନଜାତି ପାଠ୍ୟା ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଖବରକାଗଜ ଅନଲାଇନ୍ ତା ୨୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୨୧ <https://www.thehindu.com/news/national/other-states/st-status-demand-assam-Cm-himanta-meets-tai-ahom-matak-community-leader/article36688582.ecce>

୯୨. ବସିଲ ପାଠେଲୋ : ଫଟୋ : ଦି ଫାସିନେଟିଙ୍ଗ ଷୋରା ଅଫ କେରଳସ୍ ଫରେଷ୍ଟ କିଙ୍ଗ ଆଣ୍ଡ ହିଲ୍ ଟାଏପସ ୭୦୦ ଇୟରସ୍ ଓଲଡ୍ ଲିଗାନ୍ଦା ଅନଲାଇନରେ www.https://betterindia.com/95726/Kerala-forest-king-raja-raman-mannan-idukki/28 ଡିସେମ୍ବର ୨୦୨୧ରେ ପ୍ରକାଶିତ ।
୯୩. ଆଣ୍ଡ୍ରୁ- ବିଟେଲି ୧୯୯୮ ଦି ଆଇଡ଼ିଆ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ୍ସ କରେଷ୍ଟ ଆଲୋପୋଲୋଜୀ, ଭାଗ-୩୯. ନଂ-୨ ଏପ୍ରିଲ ୧୯୯୮ ପୃଷ୍ଠା-୧୮୭-୧୯୧
୯୪. ଇଣ୍ଡିଆ : ଏ କଣ୍ଟ୍ରୀ ଷଡ଼ି ବାୟ ଜେମସ ହିଲମ୍ୟାନ୍ ଆଣ୍ଡ ରବର୍ଟ ଏଲ ଓର୍ଡିନ ଇଡ଼ି ଫେଡେରାଲ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଡିଭିଜନ; ୧୯୯୫ https://www.education.gov.in/en/sites/upload_files/mhrd/files/upload_document/Languagebr.pdf ରେ ଉପଲବ୍ଧ
୯୫. ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୮
୯୬. ୧୯୬୧ ଜନଗଣନା ଓ ନିଗମ ୧୯୬୨ ପୃଷ୍ଠା xv.Ibid
୯୭. ଅଣ୍ଡି ଜାକାରିଆସ ପି.୧୯୮୧ ‘ଆବୋରିଜିନାଲ ଗ୍ରୁପସ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଇନ ଦି କଲଚରାଲ ସରଭାଇଭାଲ’ ଉତ୍ତମାସିକ ପତ୍ରିକା [https://www.culturalsurvival.org/publications / Cultural-survival-quarterly/aboriginal-groups-india](https://www.culturalsurvival.org/publications/Cultural-survival-quarterly/aboriginal-groups-india) ୨୦ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୨୧
୯୮. କୈଳାସ ଆଣ୍ଡ ବ୍ରଦର୍ସ, ଷେଟ ଅଫ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଡି.ଆର.ତାଲୁକା ୫ ଜାନୁଆରୀ ୨୦୧୧
୯୯. ‘ମେକିଙ୍ଗ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ ଆଣ୍ଡ ଡିଭେଟ ଅନ ଦି ଇଣ୍ଡ୍ୟ ଅଫ ଟ୍ରାଜବାଲ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ’ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସା ଭି.ଜିକର ଦି ଇଣ୍ଡିଆ ଇନ୍ ଡିଭିଜନ ଅଫ ପଲିଟିକାଲ ସାଇନ୍ସ ଭାଗ LXXII ନଂ-୧, ଜାନୁଆରୀ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୧ ପୃଷ୍ଠା ୧୭୯-୧୮୯
1୦୦. ବେଟେଲା ପୃ ୧୯୧
1୦୧. \ସଗୁପ୍ତା ୨୦୧୮ ପୃଷ୍ଠା-୩ ସେ ରେକ୍ଟର୍ସ୍ ଡିଭେ ଓ ଦାସଗୁପ୍ତା ଏସ (୨୦୧୧)ର ପୁରୁଣା କାମକୁ ଇଙ୍ଗିଟ କରିଛନ୍ତି । ‘ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପାଷ୍ଟ ଆଣ୍ଡ ଦି ପଲିଟିକ୍ ଅଫ ବିଲଜିଙ୍ଗ’ ରେକ୍ଟର୍ସ୍ ଓ ଦାସଗୁପ୍ତା (ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ) (ଦି ପଲିଟିକ୍ ଅଫ ବିଲଜିଙ୍ଗ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ : ବିକାଶ ଆଦିବାସୀ (ପୃଷ୍ଠା-୧-୧୩) ଅବିଜ୍ଞତନ : ରୁଚଲ୍
1୦୨. ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ଯେ ଡିଆକ୍ସପ୍ଟ ଅନୁସୂଚିତ କାଳିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦେଶରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ମାତ୍ର ତାହା ଏକ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ସୁଦୂର ସମୟକାଳରେ ।
1୦୩. ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରାୟିତ୍ ଓ ଭାରତର ମୂଳନିବାସୀଙ୍କ ମାନବାଧିକାର ସମକ୍ଷରେ କାଳିସଂସର ମାନବାଧିକାର ପରିଷଦରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇ ଗୋଟିଏ ବୈଶ୍ୱିକ ଆବଧିକ ସମାକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ୨୦୧୬. ୨୭ତମ ଅଧିବେଶନ ଦୃଶ୍ୟ ବୃତ୍ତ www.es.org
1୦୪. [https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/indigenous.](https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/indigenous)
1୦୫. କୈଳାସ ଆଣ୍ଡ ଅଦର୍ସ ଷେଟ ଅଫ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର-୨୦୧୧
1୦୬. ଚତୁର୍ବେଦୀ ସସ.କାଗର, ସସ.ଲାଡ଼ିକାସ, ସସ.ମୁଥୁସାମା, ଭି.ସୁ.ଝାଲ ଆଣ୍ଡ ଯାଙ୍ଗ.ଏଟ (୨୦୧୨)- ହାରମୋନାଇଜିଂ ପଲିସି ଅନ ହ୍ୟୁମାନ୍ ଜେନେଟିକ୍ ରିସୋର୍ସେସ ଆଣ୍ଡ ବେନିଫିଟ ସେୟାରିଂ ଇନ ନେଚର ବାୟୋଟେକ୍ନୋଲୋଜୀ ଭାଗ-୩୦, ନଂ-୧୨ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୧୨

ସନ୍ଦର୍ଭ

ଦି.ଆର. ଆମ୍ବେଦକର ୧୯୩୬ । ଆନିହିଲେସନ ଅଫ କାଷ୍ଟ ଦି ଆନୋଟେଟେଡ୍ କ୍ରିଟିକାଲ ଏଡିସନ, ସସ.ଅ ନିନ୍ଦକ ନଭାୟନ ନୁଆଦିଲ୍ଲୁ ୨୦୧୪ ବାନାର୍ଜୀ, ପ୍ରଥମା, ୨୦୧୬, ରାଇଟିଂ ଦି ଆଦିବାସୀ : ସମ୍ପ ହିଷ୍ଟୋରିଗ୍ରାଫିକାଲ ନୋଟସ ଇନ୍ ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇକୋନୋମିକ୍ ଆଣ୍ଡ ସୋସିଆଲ ହିଷ୍ଟ୍ରି ରିଭ୍ୟୁ, ୫୩.୧ (୨୦୧୬) : ୧-୨୩ SAGE ଲସ ଆଞ୍ଜେଲସ/ଲଣ୍ଡନ/ନୁଆଦିଲ୍ଲୁ ସିଙ୍ଗାପୁର/ଓସିଂଟନ ଡିସି DOE : 10.1177/0019461561954 ବେଟଲୀ, ଆଣ୍ଡ ୧୯୯୮, ଦି ଆଇଡ଼ିଆ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ୍ସ କରେଷ୍ଟ ଆଲୋପୋଲୋଜୀ, ଭାଗ-୩୯ ନଂ-୨, ୧୮୭-୧୯୨ <https://www.jstor.org/stable/10.1086/204717> ଚତୁର୍ବେଦୀ ସଚିନ ୪୬ ୨୦୦୭ କାନି କେସ୍ ଏ ରିପୋର୍ଟ, ଜେନ ବେନିଫିଟ www.uclan.ac.uk/genbenefit I https://www.ris.org.in/images/RIS_images/pdf/SCHIN_CHATRUVEDI. କୁୟଲ. ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭାର ଡକ୍ ୧୯୪୬-୧୯୪୯ ଲୋକସଭା ସଚିବାଳୟ ନୁଆଦିଲ୍ଲୁ ୪ର୍ଥ ପୁନଃସଂସ୍କରଣ ଭାଗ I ରୁ IX (୫ଟି ଭାଗ) (୨୦୦୩) ଦାସଗୁପ୍ତା ସମୁଦ୍ରା, ୨୦୧୯ ଇମାଜିନିଂ ଦି ‘ଟ୍ରାଜର୍’ ଇନ କେଲୋନିଆଲ ଆଣ୍ଡ ପୋଷ୍ଟ-ଇଣ୍ଡିପେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ ଇନ ପଲିଟେଜା ୨ (୫୯) ୨୦୧୯ ପୃଷ୍ଠା-୧୦୭ ରୁ ୧୨୧

<https://www.jstor.org/stable/26916356> ୩୦ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୨୧ରେ ଶେଷଥର ପ୍ରସାରିତ ଓ ଏଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ ଦାସଗୁପ୍ତା ସଙ୍ଗୀତା, ୨୦୧୮ ଆଦିବାସୀ ଷ୍ଟଡିଜ୍ : ପ୍ରମୁଖ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରକାଶକ, ପରାମର୍ଶକ ଓ ଉପାଦେୟ ଉପଲବ୍ଧ । ଫୈକ୍ଟି ଏସ ଓ ନାୟର, ପ୍ରିୟା.କେ ୨୦୧୭ ‘ଆଦିବାସୀ’ : ଦି ଥିଓରି ଲାଭକ୍ଷେପ ପପୁଲେସନ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ଆଟ୍ ବିଟିଜେନସ ଫର <https://cip.org.in/wp-content/uploads/2021/08/Adivas-is-Indias-iPs-faizi-and-> (ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଥିଓରି ଗ୍ରୁପ୍ ଫର ଇଣ୍ଡିଜିନସ) [nair.pdf](https://cip.org.in/wp-content/uploads/2021/08/Adivas-is-Indias-iPs-faizi-and-nair.pdf) IWGIA ଆଫାୟାର ୨୦୨୧- ଦି ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଥିଓରି ୨୦୨୧ କେପେନହେପନ ଡେନମାର୍କ । ଯୋଗେଷ୍ଟ ଚମ୍ପି, ୨୦୧୮ ଯଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ : ଦି ଷୋରା ଅଫ ଆଠ୍ଠା ଆନୁସେକ୍ସସ ଆଣ୍ଡ ହୋୟାର ଡ୍ଵି କମ୍ ପ୍ରମୁଖ ଜୁଗରନଟ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ।

କାର୍ଲସନ, ବେନଗଟ, ୨୦୦୮, ଏସିଆନ୍ ଇଣ୍ଡିଜିନସନେସ : ଦି କେସ୍ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଆଫାୟାର୍ ୩-୪/୦୮ https://www.iwgia.org/images/publications/IA_3-08_3-08_India.pdf. ପୃଷ୍ଠା-୨୪-୨୦ କୋଟିଲ୍ୟ ୧୯୮୭ ‘ଦି ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର’ ସମ୍ପାଦିତ, ପୁନଃ ସଞ୍ଜକରଣ, ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଛି ରଙ୍ଗରାଜନ ଏଲ.ଏସକ ଦ୍ଵାରା ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ ବୁକ୍ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ।

କୋରେଟି, ଶାମରାଓ ୨୦୧୬ ‘ସୋସିଓ କଲଚରାଲ ହିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫ ଦି ଗୋଷ୍ଠ ଗ୍ରାଭର୍ ଅଫ ମିଡିଲ ଇଣ୍ଡିଆ’ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମାନବତା ନେଇ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଜର୍ଣ୍ଣାଲର ଭାଗ ୬ ନଂ-୪ ପୃଷ୍ଠା-୨୮୮, ୨୯୨, ୨୦୧୬

ମାଜନରଟି ରାଜଟସ୍ ଗ୍ରୁପ୍-୨୦୧୯ (ସଂଖ୍ୟାଲଗ୍ନ ଅଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ) ‘ଏ ପ୍ରାକ୍ରିୟନରସ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଅନ୍ ରାଜଟସ୍ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲସ୍ ସିନସ୍ ଦି ଆଡ୍ଠପସନ ଅଫ ଆଇ ଏଲ ଓ କନଭେନସନ ନଂ 169 ö <https://minorityrights.org/2019/07/01/rights-indigenous-peoples-ilo/> ଏଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ

ନରସିଂହନ୍ ଭି.ଏମ ଆରୋନା ଡି. ମାଲୋରା ଜେ.ରିଡ୍ ଡି ୨୦୧୮ ‘ଦି ଜେନେଟିକ୍ ଫରମେସନ ଅଫ ସାଉଥ୍ ଅ ଇଣ୍ଡିଆ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଏସିଆ [bioRxiv:292558](https://doi.org/10.1101/292558)

ନରସିଂହନ୍ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ୨୦୧୯ ‘ଦି ଫରମେସନ ଅଫ ହ୍ୟୁମାନ ପପୁଲେସନ ଇନ୍ ସାଉଥ୍ ଆଣ୍ଡ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଏସିଆ’ ସାଇନ୍ ୩୬୫ (୬୪୫୭) : ୭୪୮୭ ଇତ୍ୟାଦି

ପରମର ପୁଜା ୨୦୧୨ ‘ଅନ ଡୁଇଁ ହିଷ୍ଟୋରିକାଲ ରଙ୍ଗସ୍ : ଲ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଜିନେଟି ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଓସଗୁଡ୍ ହଲ, ଲ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ ୪୯.୪୯୧-୫୨୫

ପରମର ପୁଜା-୨୦୧୫ ଇଣ୍ଡିଜିନିଟି ଆଣ୍ଡ ଲିଗାଲ ପୁରାଲିଜମ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ : କେମ୍ପସ, ହିଷ୍ଟ୍ରିକ୍, ମିନିସ୍, କେମ୍ପିକ୍ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରେସ୍ ନିୟତ୍ ।

ପିଟରସ୍ ଆଣ୍ଡ ମିକା, ମାଇକେଲ ଏ.ପିଟରସ୍ ଆଣ୍ଡ କାର୍ଲ ଟି. ମିକା (୨୦୧୭) ଏବୋରିଜିନ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍, ଇଣ୍ଡିଜିନସ ଅର ଫାଷ୍ଟ ନେସନସ ? ଇଡୁକେସନାଲ ଫିଲୋସଫି ଆଣ୍ଡ ଥିଓରୀ ୪୯ : ୧୩. ୧୨୨୯-୧୨୩୪ DO ୧୦.୧୦୮୦/୦୦୧୩୧୮୫୭.୨୦୧୭.୧୨୭୯୮୭୧ ।

ପିଲାଇ, ଅନାଗ.ଭି ୨୦୧୪ ‘ପ୍ରେଡେକ୍ଟନ ଅଫ ରାଜଟସ୍ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ : ଇଣ୍ଡିଜିନେସନାଲ ଆଣ୍ଡ ନେସନାଲ ଲିଗାଲ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଇନ୍ ଭାରତୀ ଲ ରିଭ୍ୟୁ ଏପ୍ରିଲ-ଜୁନ ୨୦୧୪

ରିଚ୍ ଡେଭିଡ୍ ୨୦୧୮ ‘ହୁ ଓ ଆର ଆଣ୍ଡ ହାଓ ଓ ଗର୍ ହିୟର ଆନସିଏଣ୍ଡ ଡିଏନଏ ଆଣ୍ଡ ଦି ନ୍ୟୁ ସାଇନ୍ ଅଫ ଦି ହ୍ୟୁମାନ ଫାଷ୍ଟ ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆର ସଂସ୍କରଣ ଅକ୍ଟୋବର୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରେସ୍ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ରୟ ବର୍ମିନ ଜେ.ଜେ ୨୦୦୯ ‘ଆଦିବାସୀ’ ଏ କନଟେନଟିୟସ୍ ଚର୍ଚ୍ଚା ରୁ ତିନୋଟ ଗ୍ରାଜବସ୍ ଆଜ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ <https://www.sacw.net/article1066.html>

ପ୍ରେସିୟାମା ଭି.ଜି ୨୦୨୧ ମେକି ଅଫ ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ ଆଣ୍ଡ ଡିବେଟ୍ ଅନ ଦି ଇସ୍ୟୁ ଅଫ ଗ୍ରାଜବାଲ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ଇନ ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ ଅଫ ପଲିଟିକାଲ ସାଇନ୍ସ ଭାଗ LXII.1 ଜାନୁଆରୀ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୧ ପୃଷ୍ଠା ୧୭୯-୧୮୯

ତ୍ରିପାଠୀ ମନୋରମା; ତ୍ରିପାଠୀ ପିୟୁଷ, ଚୌହାନ ଉତ୍ତମ କୁମାର : ହେରେରା, ରିନି ଜେ ଓ ଅଗ୍ରୱାଲ, ସୁରକ୍ଷା-୨୦୦୮ ଆଲୁ ପଲିମରଫିକ୍ ଇନସରସନ୍ସ ରିଭେଲ ଜେନେଟିକ୍ ଷ୍ଟକଚର ଅଫ ନର୍ଥ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ପପୁଲେସନ ‘ହ୍ୟୁମାନ ବାୟୋଲୋଜୀ, ଭାଗ-୮୦ ନଂ-୫ (ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୦୮) ପୃଷ୍ଠା ୪୮୩-୪୯୯, ୱାୟନି ଷ୍ଟେଟ ୟୁନିଭରସିଟି ପ୍ରେସ୍ ହ୍ୟୁମାନ ବାୟୋଲୋଜୀ

XaXa ୧୯୯୯ ‘ଗ୍ରାଜବସ ଆଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡିଜିନସ ପିପୁଲ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ’ ଇକୋନୋମିକ୍ ଆଣ୍ଡ ପଲିଟିକାଲ ଡିକଲି ଡିସେମ୍ବର ୧୮-୨୪, ୧୯୯୯ ଭାଗ-୩୪, ନଂ-୫୧ (ଡିସେମ୍ବର ୧୮-୨୪, ୧୯୯୯) ପୃଷ୍ଠା-୩, <https://www.jstor.org/stable/4408738>

RIS ଆଲୋଚନାର ନଥିପତ୍ର

<https://www.ris.org.in/discussion.-paper>

- DP # ୨୭୧-୨୦୨୧ ରୋଲ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ସାଇନ୍ କଂଗ୍ରେସ ଆସୋସିଏସନ ଇନ୍ ଇମରଜେନ୍ସ ଅଫ ସାଇନଟିଫିକ୍ କମ୍ୟୁନିଟି ଇନ୍ ପ୍ରି.ଇଣ୍ଡିପେଣ୍ଡେନ୍ସ ଇଣ୍ଡିଆ- ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସିନ୍ଧୁ
- DP # ୨୭୦-୨୦୨୧ କୋଭିଡ୍-୧୯ : ଆନ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଅପରହ୍ୟୁନିଟି ଗୁ ରିଭାମ୍ପ ଫାର୍ମାକୋଭିଜିଲାନୁ, ସୁନ୍ୟ ପାଠକ, ରାଜେଶ୍ୱରୀ ସିଂହ ଓ ସୁଭାଶିନୀ ଏ.ସରାଫ
- DP # ୨୬୯-୨୦୨୧ ସିଲିଂ ଫଲକ୍ରମ ଅଫ ଏ ପ୍ରୋଆକ୍ଟିଭ୍ ମଲ୍ଟିଡାଇମେନସନାଲ ପଭର୍ଟି ଗ୍ରାକର ପାଥଫ୍ରେ, ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ଆନନ୍ଦ ଆଣ୍ଡ କ୍ରୀଷ୍ଣା କୁମାର
- DP # ୨୬୮-୨୦୨୧ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇମ୍ପୋର୍ଟ ଡିପେଡାନ୍ସ ଅନ ଚୀନ ଇନ୍ ଫାର୍ମାସିଟିକାଲ୍, ଷ୍ଟାଟସ ଇସ୍ୟୁ ଆଣ୍ଡ ପଲିସି ଅପସନ୍ସ, ସୁଦୀପ ଚୌଧୁରୀ
- DP # ୨୬୭-୨୦୨୧ ଲିବରେଟିଂ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏଗ୍ରିକଲଚର ମାର୍କେଟିଂସ, ତାମ୍ବୁ ରବି
- DP # ୨୬୬-୨୦୨୧ ଇମ୍ପା ଇଣ୍ଡିଷ୍ଟ୍ରି ଟ୍ରେଡ୍ ଇନ୍ ମାନ୍ୟୁଫ୍ୟାକଚରିଟି ଗୁଡ୍ସ ଏ କେଶ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ, ମନମୋହନ ଅଗ୍ରୱାଲ ଆଣ୍ଡ ନେହା ବେଟାଲ
- DP # ୨୬୫-୨୦୨୧ ନେସନାଲ ଏଆଇ ପଲିସି / ଷ୍ଟ୍ରାଟେଜି ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ଆଣ୍ଡ ଚୀନ : ଏ କମ୍ପାରେଟିଭ୍ ଆନାଲିସିସ- ଅମିତ କୁମାର
- DP # ୨୬୪-୨୦୨୧ ଫିସରିକ୍ ସବସିଡି ଇସ୍ୟୁଡ୍ ବିଫୋର ଦି ଏମ ସି ୧୨ : ଲେସନସ ଫ୍ରମ ବି ମେ ଟେଷ୍ଟ ଫର ଦି ଜୁଲାଇ ମିଟିଂ- ଏସ.କେ ମହାନ୍ତି ଆଣ୍ଡ ଫାଂଖୁରୀ ଗୌର
- DP # ୨୬୩-୨୦୨୧ ପୋଷ୍ଟ ପେଣ୍ଡାମିକ୍ ସୋସିଆଲ ସିକ୍ୟୁରିଟି ଏଜେଣ୍ଡା ୟୁନିଭର୍ସାଲାଇଜିଂ ଡେଭଲପ ମେଣ୍ଟାଲ ଇଣ୍ଟରଭେନସନସ ଓଭର ୟୁନିଭର୍ସାଲ ବେସିକ ଇନ୍କମ -ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ଆନନ୍ଦ ଆଣ୍ଡ କ୍ରୀଷ୍ଣା କୁମାର
- DP # ୨୬୨-୨୦୨୧ ପୋଷ୍ଟ- କୋଭିଡ୍ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜସ : ନିତ୍ ଅଫ ୟୁ.ଏନ ଗୁ ମେଟାମୋରଫୋଜି- ରିଡିସକଭର ଇଟସ୍ ପ୍ରାୟରିଟି ଆଣ୍ଡ ଫକ୍ସସନାଲିଟିସ, ଅରୁଣା ଶର୍ମା
- DP # ୨୬୧-୨୦୨୧ ଫାର୍ମାସିଟିକାଲ ଟ୍ରେଡ୍ : ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଗ୍ରୋଥ୍ ଟ୍ରାଜେକ୍ଟଟୋରୀସ୍, ଦୀନେଶ କୁମାର ଆଣ୍ଡ ଟି.ସି.ଜେମସକ
- DP # ୨୬୦-୨୦୨୦ ଇମ୍ପ୍ଲେସନ ଟାରଗେଟିଂ ମନିଟାରିଂ ପଲିସି ଗ୍ରୋଥ୍ ଆଣ୍ଡ ଇମ୍ପ୍ଲେସନ- ମନମୋହନ ଅଗ୍ରୱାଲ ଆଣ୍ଡ ଅମ୍ବୁ ଲାଭଶ୍ୟା
- DP # ୨୫୯-୨୦୨୦ ବୁଲକ ଟ୍ରଗ ଇଣ୍ଡିଷ୍ଟ୍ରି ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ : ଚ୍ୟାରେଞ୍ଜସ୍ ଆଣ୍ଡ ପ୍ରସପେକ୍ଟସ - ଟି.ସି ଜେମ୍ସକ
- DP # ୨୫୮-୨୦୨୦ ଷ୍ଟ୍ରାଟେଜାଜିଜ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏକ୍ସପୋର୍ଟ - ତାମ୍ବୁ ରବିକା ।

RIS ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ବିଶ୍ଳେଷଣ

ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଆଣ୍ଡ ଇନଫରମେସନ ସିଷ୍ଟମ (RIS) ହେଉଛି ନୂଆଦିଲ୍ଲୀର ଏକ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ନୀତିର ଗବେଷଣା ସଂସ୍ଥା, ଯେଉଁଥିରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ, ବାଣିଜ୍ୟ, ପୁଞ୍ଜିନିଦେଶ ଓ ପ୍ରାଦେୟାଗିକ ବିଷୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଏ । RIS ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୈଶ୍ୱିକ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ଆର୍ଥିକ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥିବା ବାର୍ତ୍ତା ବିନିମୟ ଓ ସୁଚିତ ଫଳପ୍ରଦ ଆଲୋଚନା ନେଇ ଏକ ମଞ୍ଚ ସଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

RIS ର କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଦକ୍ଷିଣ-ଦକ୍ଷିଣ ସହଯୋଗକୁ ପ୍ରଚାର କରିବା ଓ ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବା । RIS ସରକାରଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯେଉଁଥିରେ ଆର୍ଥିକ ସହଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ସେଥିନେଇ କାର୍ଯ୍ୟରତ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଆଲୋଚନା ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ମାଧ୍ୟମରେ RIS ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟା ଓ ମିଳିତ ଭାବେ ପରସ୍ପରର ସହଭାଗିତାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ନୀତିକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଯତ୍ନଶୀଳ । RIS ନେଇ ଅଧିକ ତଥ୍ୟ ଓ ତାର କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନା ଆମ ୱେବସାଇଟ୍ରେ ଉପଲବ୍ଧ । www.ris.org.in

ଏହି ଗବେଷଣା ବିକାଶର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ ।

Research shaping the development agenda

RIS

Research and Information System
for Developing Countries

विकासशील देशों की अनुसंधान एवं सूचना प्रणाली

ଆରଥାଇଭସ (ରିସର୍ଚ୍ଚ ଆଣ୍ଡ ଇନଫରମେସନ ସିଷ୍ଟମ ଫର ଡେଭଲପିଂ କର୍ଣ୍ଣିକ) ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ
ଦେଶମାନଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ସୂଚନା ପ୍ରଣାଳୀ କ୍ଲୋର IV-ବି, ୪ର୍ଥ ମହଲା, ଭାରତ ଆବାସ କେନ୍ଦ୍ର,
ଲୋଧିରୋଡ଼, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-୧୧୦୦୦୩ (ଭାରତ) ଫୋନ ନଂ+91-11-2468 2177/2180
ଫ୍ୟାକ୍ସ- +91-11-2468 2173 / 74 ଇମେଲ-dgoffie@ris.org.in
ତରଞ୍ଚସଞ୍ଚର: <http://www.ris.org.in>